

מחברים

גליזן פ"ה | פרשת שלח | תשפ"ב

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

לונדון			ניו יורק			בני ברק			ירושלים			זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
רבו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	רבו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	רבו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	רבו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	
22:45	22:36	21:05	21:41	21:20	20:11	21:02	20:32	19:27	21:05	20:30	19:11	

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

החידה של חכת סופר

בשנת תר"ז נסע הגאון הכתב סופר זצ"ל לעסוק ברפואות בעיר המרפא 'פרנצנבאד'. כאשר הגיע לשם, היה זה בפרשת שלח, והוא הריץ מכתב לבניו הבחורים שנשארו בעיר מגורם 'פרשבורג', כשבשולי האגרת כתב להם האבא חידה משובבת לב: "שלום לכם בני הנחמדים ואהובים לי מאוד, תלמידי הבחור המופלג השנון כ"ה משה שי' והבחור השנון כ' בונם שי'... אחידה לכם חידה שנפל בדעתי בדרך בפרשת השבוע: פה אל פה אדבר בחידות, תמכתי יתדותי בראשית תיבות, פ' אל ב' משולבות, בכי טוב יצאתי מפ"ב ובטוב ה' בערב שבת קודש באתי לפ"ב, אם כן מה לי הכא ומה לי התם, התם חזק והכא רפה, הכא מעט והתם רב, התם יש בה עץ והכא אין, הכא 'והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ', והתם 'מי בכורי ענבים'".

והכתב סופר מסיים וכותב לבניו: "כתבו פתרון החידה, אבל לא תבלו זמן ח"ו יהיה איך שיהיה, אתם בני וכל בני ישיבה הבנים בני אל חי, חזקו ואמצו בתורה כאשר הגדתי לכם והבטחתם לי, תזכו לברכה משולשת האמורה בתורה וליין המשומר בענבים המוכן לעוסקים נתורה, הנני אביכם רבכם דורש שלומכם באהבה רבה".

בנו של הכתב סופר, הגאון רבי שלמה סופר זצ"ל רבה של ברגסס, הדפיס את המכתב בספרו 'חוט המשולש' והוא מציין כי פתרון החידה הוא פשוט מאוד: 'פרשבורג - פרנצנבאד, והחילוק שיש ביניהם, בין עץ

(להגה"ח אברהם יהודה וורטהיימר ז"ל מב"ב) לתרץ את דברי רש"י עפ"י מה דאיתא בזוה"ק (פר' בא לח.). אותו לילה שיצאו ממצרים האיר להם כיומא דתקופת תמוז, ואם בכל יום ישנו שתים עשרה שעות שחייבים בציצית, נמצא דבשבועה ימים יש שבע פעמים י"ב שעות, וכיון שאותו הלילה היתה האורה כיומא דתמוז, הרי הלילה כיום ואית ביה חיוב ציצית, א"כ היה אז שמונה פעמים שתים עשרה שעות, וכיון שמשוינן יציאת מצרים לציצית, א"כ נקרא לגבי ציצית שמונה ימים, ועל כן מפרש רש"י ששהו שמונה ימים. עכ"ד.

הוסיף נכד המחבר הג"ר יחיאל יהושע צוויבל שליט"א מאלעד יצ"ו, להביא ראי נפלאה לדברי זקנו, מהא דמבואר במג"א (סי' יח סק"ד) דרשאי אדם לברך על הציצית עד צאת הכוכבים, והק' רעק"א (שם) הא בין השמשות הוא ספק לילה, ולילה לאו זמן ציצית הוא, ואיך יברך מספק. וכתב שם דאפשר כונת המג"א עפ"י המבואר במרדכי (מגילה סי' תתי"א) דכיון דהא דלילה לאו זמן ציצית ילפינן

חיים המחזיקים פרשבורג בפ' חזק, דגושה, ופרנצנבאד בפ' רפה. וגם כן בנקל לפתור, כי בפרעשבורג היה רב יושב על התורה ולומד עם בחורי ענבי גפן, ובפרנצנבאד עסק ברפואות והחזיק עצמו למעט ורפה אונים". (ספיר ויהלום שלח פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

מצות ציצית בראיה' הליא מילתא

ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם וגו' (טו, לח). וברש"י 'על כנפי בגדיהם' כנגד ואשא אתכם על כנפי נשרים. 'על ארבע כנפות', כנגד ד' לשונות של גאולה. 'זשמונה חוטים שבה', כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים.

הקשו המפרשים (ראה שפ"ח ועוד) והא בפרשת שלח פרש"י שאמרו שירה בשביעי של פסח. ביאור נפלא כתב בספר במדבר יהודה

עמ' כ"ב מסד אור החיים הקדוש לפרשת השבוע

עמ' ז' פניני אביר יעקב

הצועק הרי זה סימן שנסתתמו טענותיו

ויאמרו כל העדה לרגום אתם באבנים וכבוד ה' נראה באהל מועד אל כל בני ישראל (יד, י). וברש"י לרגום אותם את יהושע וכלב, כך דרך העולם, שנים מתוכחים בדבר, מי שיש לו טענות ומענות, מדבר בנחת ומתוכח, משיב בטעם ומנצח, אבל מי שמסתתמות טענותיו ואין לו מילים בפיו להשיב דבר, הריהו צועק בקולי קולות ופיו מלא אלות וקללות.

אף כאן משלא היה לאנשי מדנים הנרגנים מה להשיב ליהושע וכלב: ויאמרו לרגום אותם באבנים ומזה גופא וכו' נראה ה' נראה וגו' אל כל ישראל, שהכל ראוי בעליל, שאין להם מה להשיב והשתיקה יפה להם, וממילא ונראה כבוד ה' אל כל ישראל.

בעלי מוסר

הקשה החת"ס דאמאי לא הביאו פירות כציוויו של משה.

ו"ל עפ"י מש"כ הב"ח (או"ח סי' ר"כ) שכשאוכלים פירות אר"י בקדושה נכנס קדושה באדם וכשאוכלם שלא בקדושה נכנס בו טומאה ויכול להזיקו עיי"ש.

והנה מתחלה כשהלכו המרגלים לאר"י ובאותה שעה כשרים היו רצה משה רבינו שיביאו מהפירות של א"י, כדי שישראל כשיאכלו ממנו ירגישו בו קדושה וישבעו מטובה, אולם כשחזרו והביאו פירות לכוונה רעה לא רצה כלב ויהושע להביא פירות, שאם יאכלוהו בכוונה רעה א"כ אדרבה יכולים הפירות להזיקם, וע"כ אדעתא דהכי לא ציוה משה להביא פירות.

להורות נתן

מ"וראיתם אותנו", דרך בזמן ראי' חייב בציצית, וא"כ הכל תלוי בראיה ולא תליה ביום כלל. וכ"כ בכנה"ג בשם מהר"ל שעד זמן צה"כ הוא זמן ציצית דתלוי הכל בראיה. נמצא לפ"ז שכשהלילה האיר כיום אע"פ שמסתבר שהיה לו דין לילה, כמו שנאמר "ואכלו את הבשר בלילה הזה" וגו', מכל מקום היה חייב בציצית כיון שהי' זמן ראייה. נמצא שהיה ה' עונות של זמן ציצית מזמן יצ"מ עד קרי"ס ודפח"ה.

במשנת רש"י - בפרשתנו

למה לא הביאו יהושע וכלב מפירות א"י?

והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ (יג, כ). ופירש"י (להלן בפס' כג) דכלב ויהושע לא לקחו פירות.

סגולת השבוע

סגולת הראייה – על חוטי הציצית

ועשו להם ציצית על כנפיהם בגדיהם (טו, לח).

רבות האריכו בספה"ק על אודות סגולת ראייה בחוטי הציצית, ונצטט לקט קט בסגולתם ומעלתם, ותן לחכם ויחכם עוד. בספר טעמי המנהגים (ענייני ציצית אות יג, בהערה) כתב בשם עטרת זקנים (סימן ח) וז"ל: "צריך אדם להסתכל בציצית, והיא תועלת גדולה לנשמה שלא יזדמן לידו חטא". והוסיף על כך בקונטרס אחרון (שם אות ה): בספר כתב יושר כתב בשם האר"י ז"ל שצריך בכל רגע להסתכל בציצית וכו' ויועיל מאד להביא לאדם ידאת הרוממות ויועיל מאד לפרנסה בסוד הכתוב "עיני כל אליך ישובו ואתה נותן להם את אכלם בעתו" עכ"ל.

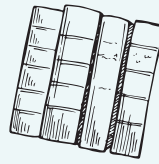
מצוות הציצית אף מסוגלת היא בשמירת הקדושה והעיניים. וכך הביא הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע בספרו 'מנחם ציון' (דרושים לפסח) וזלה"ק: "כל המצוות הן סגולות כמו ציצית שהיא סגולה לכל, לבל יתורו אחרי לבבם ועיניהם סרסורי דעבירה". ובאליה רבה (הלכות ציצית) כתב: מנהג כשקורא פרשת ציצית להעביר הציצית על עיניו, כי המעביר אותה על עיניו מובטח שלא יבוא לידי סימיו עינים, וזה הפירוש של הפסוק "והיה לכם לציצית" דקשה פשיטא דחוטין הם לציצית, אלא הכי קאמר שיהא לכם להסתכלות, כי ציצית מלשון הסתכלות מלשון הכתוב מציץ מן החרכים. גם הוא טוב להשגה גדולה ומביא לידי יראה, כי ראי"ה אותיות ירא"ה. גם הסתכלות בכנף של ציצית טוב להסיר הכעס כי כנף גימטריא כע"ס עכ"ל.

כדברים הללו תמצא בדברי הגה"ק 'החפץ חיים' בחתימת ספרו 'שמירת הלשון', עורר עצות סגוליות להתגברות היצר הרע, ובנקל יהיה לו לאדם לתקן את מידותיו כראוי וזה לשונו: "מה נכון הוא לראות הציצית כמה פעמים ביום, ובפרט בעת שעולה איזו מחשבה שאינה טהורה על ליבו או כעס, טוב מאוד להסתכל אז בציצית, ואז יפקע היצר".

בענין זה סיפר הרה"ק השפע חיים מצאנז זי"ע: זכורני מימי ילדותי כשרצה מלמד להעניש ילד היה תופס את הציצית ומכה קלות על גב הילד, והיה די בעונש זה שהילד יתבייש ויזכור זאת לזמן ארוך. בעצם הדבר שהיו המלמדים מכים קלות דווקא עם הציצית, אפשר לומר טעם על פי המובא מהאר"י הק' (פרי עץ חיים פרק כו) שסגולה לבטל הכעס על ידי מצוות ציצית וכיון שהמלמדים היו צריכים להעניש קצת את הילד, לא רצו לעשות זאת מתוך כעס, לכן אחזו בציצית כדי שיענישו מתוך ישוב הדעת ולא ח"ו בלב רגז.

גם מצאנו שהיא סגולה נפלאה להינצל מפחד. כה סיפר ראש ישיבת מיר הגר"צ פינקל זצ"ל: פעם נגש אלי אברך מבני הישיבה עם ילדו בן ט' שנים, וסיפר לי שבנו פוחד בלילות. שאלתי לילד מדוע הוא פוחד, והשיב לי שאינו יודע. אמרתי לו שיתבונן בציציותיו ויראה שהן מוטלת כנגד ארבעת צידי גופו, והטעם לזה הוא שהציצית שומרת על האדם ומגינה עליו מפני המזיקים, ולפיכך בכל עת שיפחד, עליו להביט בציצית ולהיזכר שהיא שומרת עליו, ואכן עצה זו הועילה לו.

מסוים אזלו כוחותיה. היא סימנה לבעלה כי אינה מסוגלת להמשיך עוד עם הילד בזרועותיה.

הרב פינחס הבין כי כעת עומדת לפניו הברירה את מי הוא לוקח: את ספר התורה או את הילד...

הוא הוציא את ספר התורה מהתיבה. בדמעות בעיניו הביט בספר התורה ולחש בכאב: "אנא סלחי לי, תורה יקרה, אך עליי לבחור בינך ובין בני הפעוט... אני חייב להותיר אותך כאן, כדי שבני ונכדיי יוכלו להוסיף וללמוד אותך".

הוא העניק חיבוק חם וממושך לספר התורה, והניח אותו בעדינות בחזרה בתוך תיבת העץ. את התיבה הניח תחת עץ עבות, והמשיך בדרכו.

הבריחה הצליחה. משפחת סודק ושאר החסידים שהיו בקבוצה הגיעו אל החופש, ובסופו של דבר עלו לארץ ישראל.

חלפו שנים. ילדיו של הרב פינחס גדלו ונישאו. הם נעשו רבנים ומורי דרך רוחניים בכמה קהילות, ממשיכים בדרך הוריהם.

במהלך החיפושים מיששו ידיו של אבי חפץ מוזר. זה לא היה ענף או עלה אלא תיבת עץ. אבי הדליק נר, פתח את התיבה ונדהם לגלות בתוכה ספר תורה! וליד התיבה ישבה – לא פחות – ילדתו הקטנה, אחותי בת החמש, שנעלמה!

חמישים שנה לאחר מכן, הרבנית בת-שבע שוחט – בתו של הרב פינחס, שכבר הייתה סבתא, ביקרה ידידה בקליפורניה, מרת פ. אסטולין שמה.

השתיים שוחחו על העבר המשותף שלהן, ופ. סיפרה כיצד משפחתה נמלטה אף היא מהשלטון הסובייטי. "זה סיפור לא-רגיל", הקדימה והחלה לספר:

כשהוריי חצו את היער האפל, במעבר הגבול שבין פולין לצ'כוסלובקיה, אחותי הגדולה – שהייתה אז רק בת חמש – נעלמה פתאום. הוריי החלו לחפש אחריה בטירוף, זוחלים על ידיהם ורגליהם, ממששים כל שיח וענף, שכן החושך הכבד כמעט לא הותיר אפשרות חיפוש אחרת.

במהלך החיפושים פתאום מיששו ידיו של אבי חפץ מוזר. זה לא היה ענף או עלה אלא תיבת עץ. אבי הדליק נר, פתח את התיבה ונדהם לגלות בתוכה ספר תורה!

וליד התיבה ישבה – לא פחות – ילדתו הקטנה, אחותי בת החמש, שנעלמה!

אבי הוציא את ספר התורה מהתיבה, כךך את גווילי התורה סביב גופו, וקשר את האבנט ששימש אותו לתפילה סביב מותניו. כך נשא את ספר התורה, העוטף את גופו, במשך כל המסע.

בסופו של דבר הגיעו אל החופש והיגרו לארצות-הברית. בספר התורה הזה משתמשים עד היום בבית כנסת בניו-יורק.

אבי חי שנים רבות והתברך בבריאות טובה. כולנו האמנו כי הברכה שזכה לה באה בזכות ספר התורה שהציל, סיימה פ. את סיפורה.

בתו של הרב פינחס, האזינה לדבריה של חברתה כלא מאמינה.

הדרך התארכה, השעות עברה, בשלב מסוים אזלו כוחותיה. היא סימנה לבעלה כי אינה מסוגלת להמשיך עוד עם הילד בזרועותיה.

הרב פינחס הבין כי כעת עומדת לפניו הברירה את מי הוא לוקח: את ספר התורה או את הילד...

הוא הוציא את ספר התורה מהתיבה. בדמעות בעיניו הביט בספר התורה ולחש בכאב: "אנא סלחי לי, תורה יקרה, אך עליי לבחור בינך ובין בני הפעוט... אני חייב להותיר אותך כאן, כדי שבני ונכדיי יוכלו להוסיף וללמוד אותך".

הוא העניק חיבוק חם וממושך לספר התורה, והניח אותו בעדינות בחזרה בתוך תיבת העץ. את התיבה הניח תחת עץ עבות, והמשיך בדרכו.

השעה כבר אחרי חצות הלילה. "עכשיו!", נשמעה קריאת מבריהי הגבול לעבר קבוצת החסידים שביקשה לחצות את הגבול בניסיון להימלט מרוסיה. בלבבות רוטטים החלו החסידים בצעידה ארוכה ומייגעת, בדרך אל החופש הנכסף.

זה היה בימי האימים של השלטון הקומוניסטי ברוסיה. החיים ברוסיה הסובייטית נעשו בלתי-אפשריים בעבור יהודים יראי שמיים, שחפצו לחיות חיי תורה ומצוות ולחנך את ילדיהם בדרך התורה. לרבים לא נותרה ברירה אלא להסתכן ולברוח מהמדינה, בדרכים עקלקלות.

בתוך קבוצת הבורחים, שמנתה ארבעים ושישה אנשים, היו הרב פינחס סודק ומשפחתו. הם הצליחו לעבור את הגבול מרוסיה לפולין, אך זו הייתה רק ההתחלה. היה עליהם לחצות את הגבול שבין פולין לצ'כוסלובקיה.

בימים שבהם המתינה הקבוצה בקרקוב שמע הרב פינחס על ספר תורה שמוצע למכירה. לא היה פשוט בעבורו לגייס את סכום הכסף שנדרש לרכישת ספר התורה. באותם זמנים שום סכום כסף לא היה 'מיותר'. הוא היה מצרך חיוני ביותר בעבור קניית מזון, ואף שימש, במידת הצורך, תשלום שוחד לפקדי גבול, שלא יערמו קשיים על התקדמות הבריחה.

אך רבי פינחס לא חשב פעמיים. שכן כיצד יכולה קבוצת יהודים גדולה שכזאת לנוע ימים רבים בלי ספר תורה?

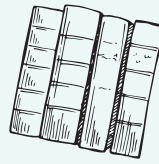
הוא גייס את מלוא הסכום, שילם טבין ותקילין וקיבל את הספר לידי. זמן קצר לאחר מכן אף הכין תיבת עץ מיוחדת בעבור הספר, ואותה נשא עימו לכל מקום שהלך. את התיבה וספר התורה בתוכה שמר מכל משמר.

סוף-סוף הגיע הרגע המיוחל. מבריהי הגבול הודיעו לקבוצת החסידים כי יש להתחיל עכשיו במסע. היה עליהם לצאת למסע רגלי ארוך ומייגע, שבתומו יוכלו להגיע אל החופש.

כל משפחה נטלה עימה את המינימום ההכרחי. הרב פינחס, אשתו ושלושת ילדיו אחזו חבל ארוך, כדי שלא ייפרדו זה מזה. הרב פינחס נשא בידיו את ספר התורה האהוב שקנה, ואשתו החזיקה בידיה את התינוק.

הדרך התארכה, השעות עברו, ואשתו החלה להתעייף. בשלב

דמעות חמות של התרגשות גדולה החלו לזרום מעיניה. ספר התורה היה בידיים טובות. המעגל נסגר. (גל שיחת השבוע)

3:45 אחה"צ, והדרך מדינוב לקטוביץ' לוקח בערך ארבע שעות וחצי, והם צריכים להיות שם לפחות שעתיים לפני שהוא מתרומם לגבהים.

אך הם רצו להתפלל שחרית במתינות, ולכן איחרו קצת, ויצאו אחרי שעה עשר. באמצע דרכם, הם רואים פתאום לנגד עיניהם רכב משא גדול (טרעילע"ר) מתגנש בצד הכביש בהדף, ומתהפך על צידו... הרכב היה גדול כל-כך עד שלדבריהם טרם ראו כזאת בעיניהם במקום מגורם בארץ ישראל, רחב וארוך מאד מאד, הרכב הארוך התהפך לגמרי, חזיתו התרסקה, והנהג הגוי יצא שלד של אדם, מרוסק לגמרי. הרכב הענק נשכב בדיוק על רוחב הכביש, כך שחסם לגמרי את הכביש, אין יוצא ואין בא...

מה עושים כאן?! הם צריכים להגיע בעוד כשעה וחצי לקטוביץ', בינתיים הם נשארו שם תקוע בלי זיז כל שהוא, ונשאר להם רק לראות את המהומה השוררת במקום, כשרכבים עם נורות וזעקות ממחרים למקום הפגע. אחרי שעה קלה ששהו במקום, התקשר אליהם בבהלה ידידינו הרה"ח ר' פנחס פאמפ שליט"א י"ר מוסדות בני יששכר - דינוב, המנהל את המקום במסירות זה שנים רבות, והוא זה שסידר להם את ההסעה, והודיע להם שהנה עוד כשעה קלה המטוס ממריא...

אך כשהחלו לחשב את הסכומים שיתוספו להם, משכו ידיהם מזה, ובפרט שביניהם היה אחד שהגיע עם שלושה בחורים, זאת אומרת שאם הוא מזמין ארבעה כרטיסים חדשים שכל אחד עולה שש מאות דולר, הרי זה יוצא לו \$2400, מניץ הוא יקח את זה

וסיפרו לו שבמצב כזה אין הם יכולים לעשות כלום בדרך הטבע, סגורים הם מכל הצדדים, נבוכים הם בארץ, סגר עליהם הרכב, אין יוצא ואין בא. אז נעמד אחד מהנוסעים, והציע מתח"י את הסגולה המפורסמת בשם הרה"ק הס"ק מראדושיץ ז"ע, להבטיח י"ט פרוטות לצדקה, ולהזכיר את נשמתו של הסבא קדישא. וזאת עפ"י מעשה שהיה, שפעם אחת הגיע כפרי אחד ובכה לפניו שיש לו משפט קשה בערכאות, ואמר לו הצדיק ליתן י"ט פרוטות, ואח"כ הסביר זה עפ"י הפסוק 'כי גוי אובד עצות המה, גוי' בגימ' י"ט. וכך הוה, היהודי הצליח במשפטו והגוי אבד מן העולם (הובא בספר נפלאות הסבא קדישא).

ומיד נפל להם רעיון, הרי השוטרים פינו נתיב מיוחד שיוכלו כלי רכב של הצלה, משטרה, ומכבי אש, להגיע במהירות, וע"כ הפכו פניהם ונסעו בכיוון הפוך מנתיב הנגדי הזה... [זאת אחרי שראו שכבר הפסיקו מזמן לנסוע משם, כדי שלא תצא מזה סכנה ח"ו].

עד שהגיעו לאיזו פניה, שממש היה אפשר לנסוע בדרך חלופי, לעשות סיבוב, ובהמשך לחזור לדרך המלך לכביש הראשי המוביל לקטוביץ'. אך כאן כבר עצר אותם שוטר ולא נתן להם לנסוע!... ומיד קם אחד מביניהם וניסה שוב להשתמש עם הסגולה הפלאית, מכוחו של אותו צדיק הרה"ק מראדושיץ ז"ע, הבטיח י"ט פרוטות ואמר את הפסוק כי גוי אובד עצות המה. וראה זה פלא - פתאום

בצר להם, קם פתאום אחד מן החבורה, ור' בנימין שמו, קפץ בהתרגשות ודבריו: "הנני חושב שכח התורה גדול מאד, ואם י"ט פרוטות יכולים לעזור, אולי מי שהוא יבטיח ללמוד י"ט דפי גמרא עד סוף השבוע... הרי אנו עומדים אחד קבלת התורה!!! והאיש הזה שהגיע עם שלושה בחורים, קיבל על עצמו, לגמור י"ט דפים עד סוף השבוע.

לא עברו יותר מששים רגעים. ר' פנחס מתקשר להם בהתרגשות גדולה ועצומה, ובפיו בשורה גדולה, הוא נמצא שם בקטוביץ, ומספר להם שהכריזו עכשיו על איחוד הנסיעה בשעה, דהיינו במקום רבע לארבע הוא יצא ברבע לחמש. לא ידוע סיבת האיחוד.

אנו עומדים כשבועיים ימים אחרי קבלת התורה של שנת תשפ"ב. מן הראוי להבין כאן סיפורו הנפלא, שסיפר לנו אחד מבעלי המעשה.

אברך אחד התקשר למערכת בהתרגשות נוראה, כשמעבר לשפופרת נשמעו קולות מהולות בדמעות של התרגשות, ומספר לנו סיפור נפלא ממה שחזו עיניו ושמעו אזניו, לפני שש שנים, בשנת תשע"ו.

קבוצת אברכים העוסקים בשחיטת והכשרת בשר לאלפי בתי ישראל, עם ההכשר המהודר של "העדה החרדית", בזכותם יש לנו לשבתות וימים טובים בשר כשור למהדרין מן המהדרין, יצאו לנסיעה מאוחדת לרגל יומא דהילולא רבא (ח"י סיון) של הרה"ק רבי ישכר בער מראדושיץ ז"ע.

הן בעודנו חי ידוע היה צדיק וקדוש זה כבעל מופת גדול המחולל פלאות, המופתים התגללו אצלו לרוב, וכאשר העיד בעצמו שהגיע לעולם כדי להראות לכל שיש בורא עולם ומנהיג לבירה והוא מנהג את עולמו כרצונו, בדרכים פלאיים, ולפעמים גם בשידוד המערכות ושינוי הטבע.

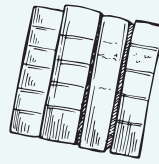
גדולים צדיקים במיתתם, ואחרי מיתתו ידוע מקום מנוחתו כמקום עליה לרגל ביומא דהילולא דיליה לפעול ישועות בעד הכלל והפרט, כך היה ידוע עד לפני המלחמה האחרונה.

ובכן, אברכים הללו יצאו לנסיעה לראדושיץ לפעול ישועות, לקראת יומא דהילולא ח"י סיון, שחל אז ביום ששי פרשת שלח. הגיעו ביום ששי לראדושיץ שבפולין, והתפללו ביחד על הכלל ועל הפרט.

בשבת קודש שהו האברכים בדינוב בצילא דמהימנותא דרבותינו הקדושים לבית דינוב ז"ע. וביום הראשון בבוקר יצאו לכיוון קטוביץ' לחזרתם ארצה.

מתחלה אמרו להם שהם צריכים כבר לצאת לדרך בשעה 9:30 בבוקר, מכיון שהטיסה שלהם היתה אמורה לצאת בשעה

שחלקה בבנין שייבנה לא ירשם על שם הישיבה אלא על שמה. השאלות הללו לא נתנו לי מנוח.

סיפר הרב שלמה לורנץ ז"ל: בשנת תש"ט, בהיותי בארצות הברית, נזדמן לי לפגוש אשה, שביקשה לתרום סכום כסף גדול עבור הקמת ישיבה שתישא את שמה. שמחתי על ההצעה, והצעתי לה לתרום את הכסף עבור ישיבת "חפץ חיים" בכפר סבא, שהיתה אז ישיבה מפורסמת, בראשות הרב שטיינמן זצ"ל.

האשה גילתה עניין בהצעתי, ואמרה שהיא מבקשת לראות את הישיבה, והיא תבוא לשם כך לביקור בארץ ישראל, ואז תביא עמה את תרומתה. היא הגיעה ארצה, ביקרה בישיבה בכפר סבא, והביעה את הסכמתה המלאה להעניק את הכסף לישיבה זו.

אולם בקשה אחת היתה בפיה: שמרן בעל החזון איש' יתן לה את ברכתו, לפני שתתרום את הכסף. נכנסתי איתה למרן החזון איש' והצגתי אותה בפניו, אולם במקום שיתן לה ברכה, החל מרן לשאול אותה שאלות: "מי את ומהיכן את? מניין יש לך כל כך הרבה כסף?" היא סיפרה שהיא עובדת כאחות בבית חולים בארה"ב, ובמשך עשרות בשנים חסכה מפיה ואספה פרוטה לפרוטה, מתוך כוונה לתרום את הכסף לישיבה. היא הסבירה, כי בילדותה שמעה מאביה שזוהו הדבר החשוב ביותר עלי אדמות, וכעת הגיעה השעה להגשים את חלומה.

לאחר ששמע מרן את כל הפרטים, אמר לה: "אני מייעץ לך, שלא תתני לישיבה את כל הכסף שחסכת, אלא רק שליש ממנו. את שני השלישים הנותרים תשאירי לעצמך, שמה תהיי זקוקה בעתיד לכסף. בנוסף לך, תבקשי שהחלק בבנין שייבנה מתרומתך ירשם בטאבו בנכס על שמך. אם אכן כך תעשי, אני נותן לך את ברכתי".

כשיצאנו מביתו, לא ידעתי את נפשי. ראשי היה סחרחר עלי... לא יכולתי להבין את פשר הדברים. מדוע מרן החזון איש לא נתן לה לתרום את כל הבניין? מדוע רק שליש? יותר מכל, היה קשה לי לעכל את העובדה, שלכאורה הוא הביע בנו אי אמון, באומרו שחלקה בבנין שייבנה לא ירשם על שם הישיבה אלא על שמה. השאלות הללו לא נתנו לי מנוח.

באותו ערב חזרתי למרן, ושאלתי אותו לפשר הדבר. מרן חיך אלי בבת השחוק הידועה שלו, ואמר לי: "מדוע אינך מבין? הלא

נתן להם השוטר רשות לנסוע, ממש גוי אובד עצות... אך כאן התקשר להם בבהלה ר' פנחס, ואמר להם שנשארו להם עוד כעשרים דקות, ועדיין לפניהם כמאה וחמשים ק"מ עד לקטוביץ, שרק אולי בטיסה הם יכולים לעשות את זה, אבל לא עם רכב על הכביש בשום אופן. אחד מביניהם כבר התחיל להתרעם על התפלה הארוכה שבגלל זה לא יצאו בזמן הנקוב.

אחרים כבר התחילו לחשוב על טיסה אחרת למחרת. וכמה מביניהם הציע להמשיך להונגריה לקברו של הצדיק מקערעסטיר ז"ע, ולחזור מבודאפעסט לארה"ק. אך כשהחלו לחשב את הסכומים שיתוספו להם, משכו ידיהם מזה, ובפרט שביניהם היה אחד שהגיע עם שלשה בחורים, זאת אומרת שאם הוא מזמין ארבעה כרטיסים חדשים שכל אחד עולה שש מאות דולר, הרי זה יוצא לו \$2400, מנין הוא יקה את זה.

בצר להם, קם פתאום אחד מן החבורה, ור' בנימין שמו, קפץ בהתרגשות והכריז: "הנני חושב שכח התורה גדול מאד, ואם י"ט פרוטות יכולים לעזור, אולי מי שהוא יבטיח ללמוד י"ט דפי גמרא עד סוף השבוע... הרי אנו עומדים אחר קבלת התורה!!". והאיש הזה שהגיע עם שלשה בחורים, קיבל על עצמו, לגמור י"ט דפים עד סוף השבוע.

לא עברו יותר מששים רגעים. ר' פנחס מתקשר להם בהתרגשות גדולה ועצומה, ובפיו בשורה גדולה, הוא נמצא שם בקטוביץ, ומספר להם שהכריזו עכשיו על איחוד הנסיעה בשעה, דהיינו במקום רבע לארבע הוא יצא ברבע לחמש. לא ידוע סיבת האיחוד. אך בזה עדיין לא תם הסיפור, הם נסעו מהר בדרכם, אך מיד כשהגיעו לשם נקלעו למבוכה חדשה: בטיסה זולה כזו אסור לעלות למטוס עם חבילה (מזוודה) גדולה, מוגבל מאד בטיסה כזו גודל החבילה, והאפשרות היחידה היא להכניס אותה במקום שמכניסים את המזוודות הגדולות בתוספת תשלום, אך גם אפשרות זו נחסמה לעת עתה, אחרי שהגיעו לשם ברגע האחרון... וכבר היה הכל סגור. אך גם כאן התגלה בפניהם כוחה של 'קבלה' על לימוד התורה. ולמרבה הפלא - אחרי שהספיקו עוד להתפלל מנחה, הממונים הריצו בהם בבהלה לעלות עם כל החבילות שבידיהם, כשאין הם מסתכלים כלל על הגודל, דבר שבדרך כלל הם מקפידים מאד בזה, כידוע.

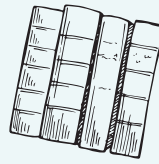
הם ניסו לדלות מפיהם של האחראים על סיבת העיכוב והאיחוד, אך לא היתה ידועה להם שום תקלה או סיבה אחרת. אבל הם כשלעצמם ידעו גם ידעו הסיבה הנכונה.

אכן, שידוד מערכות, בזכות י"ט דפי גמרא, ובזכות תפלת שחרית במתינות. - - - להודיעך כוחה של קבלת עול תורה.

(גל קנין התורה בהעלותך פ"ב)

כשיצאנו מביתו, לא ידעתי את נפשי. ראשי היה סחרחר עלי... לא יכולתי להבין את פשר הדברים. מדוע מרן החזון איש לא נתן לה לתרום את כל הבניין? מדוע רק שליש? יותר מכל, היה קשה לי לעכל את העובדה, שלכאורה הוא הביע בנו אי אמון, באומרו

בלב ונזקקה לכדורים, ובסופו של דבר היא חזרה לארה"ב כלעומת שבאה, מבלי שנתנה את הכסף... חכמתו של מרן עמדה לו. בשיחה קצרה שניהל עימה הבין שאשה זו אינה מסוגלת להגשים את רצונה, כפי שאמנם היה. עצתו להקטין את התרומה לשליש, לא רק שלא הזיקה לנו, אלא היתה עזרה של ממש בניסיון להוציא את רצונה מן הכוח אל הפועל.

סיפור זה לימד אותי, עד היכן צריכה להגיע אמונת חכמים. כאשר מתקשים להבין את כוונתו של גדול הדור, חובה להאמין בדבריו ללא סייג ולתלות את אי ההבנה בכך, שאנשים פשוטים כמונו אינם מסוגלים לרדת לסוף דעתם של גדולי תורה.

גם לאחר שעבר זמן רב, הייתי מלא השתוממות, כיצד לא עלה על דעתי דבר זה, שכעת במבט לאחור נראה כל כך הגיוני וברור... אלא שכך היא דרכה של תורה. עד שלא בא החכם, הכל סתום ומכוסה וכולם מגששים באפילה, ואילו לאחר שבא החכם והאיר את הדרך, הכל ברור ופשוט...

(גל' האמונה בהעלותך פ"ב)

האשה הזאת באה לבקש ברכה, וכדי לתת ברכה צריך שיהיה לה על מה לחול... היא רוצה לתרום, אך אינני מאמין שהיא מסוגלת לבצע את הדבר... אדם מן השורה אינו מסוגל לתת את כל הונו עד הפרוטה האחרונה, גם למטרה הטובה ביותר, אלא אם כן הוא אדם גדול מאוד.

ראיתי שהיא באמת רוצה לתת ורציתי לתת ברכה, שהרי היא מבקשת ברכה עבור דבר טוב, וגם רציתי לעזור לישיבתכם, לכן ביקשתי למצוא דרך להקל עליה את הדבר. אם היא תתן רק שלישי, וגם השליש הזה יהיה רשום על שמה, יהיה לה קל יותר לתת, כסף שנותנים ולא-נותנים, יותר קל להיפרד ממנו, שיערתי, שעל הדבר הזה יכולה הברכה לחול. אך למרות הכל, סיים מרן, "אני חושש, שגם את השליש היא לא מסוגלת לתת, והלוואי שברכתי תחול..."

סופו של הסיפור הוכיח, כי חכם עדיף מנביא... גם את שלישי הסכום שהבטיחה, היא לא היתה מסוגלת לתת. הלכנו כמה פעמים לשגרירות האמריקנית כדי לחתום שם על העברת ה"בונדס" לרשות הישיבה, ובכל פעם שהגיעה העת לחתום, היא הרגישה חולשה

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

ככה מתחילים את היום!

- ווארט יומי • סיפור יומי
- הלכה יומית • אור החיים הקי יומי
- פניני אביר יעקב • זוהר יומי
- פניני הדף היומי • זיכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

פנינים על הפרשה:

דביקות האדם בשכינה

שלח לך אנשים ויחזרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבתיו תשלחו כל נשיא בהם (במדבר יג ב). או יאמר בצרופ כל הפסוקים שאחר זה. אפשר דבא לרמוז התדבקות האדם עם השכינה, דהרועה להתדבק בשכינה להיות משושביני דמטרוניתא, צריך לתקן עצמו יותר שלא יהיה בו שום פגם, ויהיה נזהר שלא לעבר על שום לאו מלא תעשה ולקיים כל מצוה שתבוא לידו ממצות עשה, ובפרט שיהיו אבריו מתקנים כראוי, כי זה העקר הגדול, דאין השכינה שורה במקום פגום, ואם אין אבריו מתקנים כראוי שוא שקד שומר, לכן צריך שיתקן אבריו כראוי, ויעשה כל תקון השכינה. והנה כל ההשגה שמשיגים הצדיקים, הכל מכח משה רבנו עליו השלום שמתנוצץ בהם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא מס' דעמלק א) שקול משה כנגד כל ישראל:

הדביקות בשכינה מכהו של משה

וזהו פונת הפסוקים, ה' אמר למשה שלח לך אנשים, דהינו מפקח ישתלחו האנשים, ויחזרו את ארץ כנען, היא השכינה, אשר אני נתן לבני ישראל, כי בני ישראל האמתיים הם המתדבקים בה. וזהו איש אחד, דהינו המיוחד בעם במעשיו הטובים הוא הראוי להתדבק בה. למטה אבתיו תשלחו, הוא האוחז במעשי אבותיו הטובים שהם אבות העולם. ומה שאמר תשלחו לשון רבים, כמו שכתבנו בסמוך, דרומז על כל כחות משה רבנו עליו השלום שהם נפש רוח גשמה תיה יחידה, שמפחם משתלחת הקדשה לישראל. כל נשיא בהם, לרמוז דהמתדבקים בשכינה בעיניו שיהיו בעלי תורה, והזוכה לתורה נקרא מלך ושר ונשיא, כמו שנאמר (משלי ח טו) 'בי מלכים ימלכו וגו', וכמו שנאמר (שם ל לב) 'אם נבלת בהתנשא'. וזהו שאמר כאן כל נשיא בהם, דהינו שהוא נשיא בדברי תורה, אלה הם הראויים להתדבק בשכינה:

וישלח אתם משה ממדבר פארן [על פי ה' כלם אנשים ראשי בני ישראל המה]. בא לרמוז, דהר סיני נקרא פארן, כמו שאמרו בתלמוד (שבת פט). משום שפרו ורבו ישראל עליו, וכל מי שזוכה בישראל, מהר סיני באה לו הזכות ועל ידי משה (שמו"ר כח ו), כמו שנאמר (דברים כט יד) 'כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום'. וזה שאמר וישלח אתם משה ממדבר פארן, זה השליחות מהר סיני היא על פי ה'. כלם אנשים ראשי בני ישראל המה, דהינו כל אלה המתדבקים בשכינה כלם אנשים דהינו צדיקים, ראשי בני ישראל המה בתורה ובמעשים טובים:

הדבק בשכינה צריך שיהיו אבריו מתוקנים: ישמור עיניו

ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן זכור. עכשו בא לרמוז שכל אבריהם מתקנים כראוי, דזהו העקר הגדול, דאין השכינה שורה במקום פגום. לפיכך קאמר, בוא וראה מה מעשיהם של הצדיקים הראויים להתדבק בשכינה, שהם מתקנים אבריהם כראוי. וזהו ואלה שמותם למטה ראובן, זה רומז לעינים כמשמעו לשון ראיה, ודהינו זה הצדיק שומר עיניו ואינו מביט בשום דבר רע, רק מקים מה שכתוב בפרשת ציצית (להלן טו לט) 'וראייתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' [ועשיתם אתם] ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', דהמביט בציצית חוזר מצות ה' בזה לא יבוא לידי ראיה רעה. וזהו שאמר, זה הצדיק שומר עיניו בשביל ששומע לדבר ה' שאמר 'וראייתם אתו וזכרתם את כל מצות ה'', וזהו בן זכור, דהינו זוכר תמיד לזה הדבר ואינו פוגם עיניו:

עצות וסגולות:

אכילה בקדושה (ב')

זהירות בנטילת ידים לפני אכילה

מזהרת התורה שיקדש האדם את גופו ויכון בשעת אכילה. תחלה יעשה נטילת ידים כראוי, כי כל הנוטל ידיו ברבוי מים מבטח לו שלא יחסרו מזונותיו, רק יהיו ברוח, ואם בהפך גורם לו עניות (שבת סב: זוהר ח"א פז:), וזה רמזו בראשי תבות 'על נטילת ידים', 'עני'.

(פיתוחי חותם פרשת עקב, ד"ה ארץ)

לא נברא הפרי אלא כדי שיברך עליו

צריך האדם לזהר אזהרה גדולה בכל הברכות שהוא מברך, שיברך כראוי. ובפרט בברכות הנהניו, כי לא ברא הקדוש ברוך הוא אותו הפרי, כי אם בשביל האדם הישראלי שיבוא ויודה לו ויברך ברכה הראויה לאותו פרי.

(אלף בינה מזמור קיא ב)

בברכה על מאכל בודד מעורר כל העולמות

ומי הוא האיש הירא המתבונן בנסח מטבע ברכה זו, ולא יחרד לבבו ותסמר שערות בשרו, כמה עמקו נפלאותיו יתברך, דעל אכילת פרי אחד או ירק אחד אנו מעוררים כל העולמות כלם, דכשאנו זוכרים עשר ספירות כל העולמות נכללים בהם. וממה שאנו זוכרים עשרה ספירות בברכות, הוא כדי להשפיע שפע וברכה בכל העולמות, על כן צריך האדם לזהר בכל ברכותיו, דדבר גדול הוא.

(אלף בינה שם)

בברכת המאכל מעורר גם עולמות עליונים

כשתדוש ותחקר בכל דבר ודבר עד שתדע שרשו וסודו, בזה תרוה צמאונך ותמצא כי הכל עשאו יתברך על שרש ועקר עולמות עליונים למעלה, כי אין לך דבר של מטה שאין דגמתו למעלה, וכל דבר ודבר כשמתעורר למטה מעורר דגמתו של מעלה (ח"ג קנב). ולכן צריך לזהר לשבח ולברך על כל דבר ודבר בכונה בשמחה ובטוב לבב.

(אלף בינה שם)

יברך בכוונה ובמתינות

לא יברך בחפזון רק במתון, כדי לכוון דעתו ולידע מה מוציא בשפתיו, ולמי הוא מברך, ולא כמצות אנשים מלמדה.

(גנזי המלך, תיקון התשובה אות ל)

ישמור אזניו

למטה שמעון שפט בן חורי. שמעון הוא כנגד האזנים שבהם תלויה השמיעה, דהיינו זה הצדיק תקן אזניו פראוי, לדברי ה' מטה אזניו לשמע, ולדברים בטלים וכיוצא עושה עצמו כחרש לא ישמע ואוטים אזניו משמע רע. והנה מציינו כל מצות התורה תלויים כי אם בשמיעה, 'שמע ישראל' (דברים ו ד), 'אם שמע תשמעו' (שם יא ג), 'ואם לא תשמעו' (ויקרא כו יד), כל דיני התורה תלויים בשמיעת האזן, וזהו שפט בן חורי, דהיינו כל דיני התורה הנקראת 'חרות' בשמיעה תלויים, וזה הצדיק קים זה הדבר ותקן אזניו:

ישמור פיו מדיבורים אסורים

למטה יהודה כלב בן יפנה. כאן בא לרמז על הפה, דיהודה לשון הודאה, וההודאה היא בפה. ובא לרמז כאן, דהצדיק הזה שומר פיו עם בני אדם, הן שלו צדק ולא שולו צדק, משאו ומתנו באמונה, אינו דובר שקרים ואינו מתלוצץ. וזהו שאמר למטה יהודה, הינו הפה שבו תלויה ההודאה, כלב בן יפנה, כלב ראשי תבות פחש ליצנות בדאות, דהיינו, זה הצדיק, הפחש והליצנות והבדאות, יפנה, דהיינו מפנה ומרחיק:

תמיד יעסוק בפיו בתורה ויוסיף בלימודו

למטה יששכר יגאל בן יוסף. גם זה בא לרמז על השפתים, וזה בא לרמז על עסק השפתים בתורה. וידוע דהעוסק בתורה צריך להוסיף מדי יום ביומו, וכמאמר התנא (אבות פ"א מ"ג) ודלא מוסיף יסף. ועוד צריך העוסק בתורה לומר דבר בשם אומרו, שהאומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם (שם פ"ו מ"ו). וזהו למטה יששכר, יששכר גימטריא 'שפתים', ויששכר נמי תמיד היה עוסק בשפתיו בתורה, ובא לרמז דזה הצדיק עוסק תמיד בשפתיו בתורה, ובכל יום מוסיף, ועוד אומר דבר בשם אומרו שבזה מביא גאולה לעולם, וזהו יגאל בן יוסף. ואף על גב דכבר רמזנו הפה בלמטה יהודה (לעיל פסוק ו), שם רמזנו בעניני העולם שהוא שומר פיו ולשונו, והכא בענין עסק התורה שהוא עוסק בה לשמה עד שראוי להביא גאולה לעולם:

ישמור בריתו ויזכה בזה לאור חמישים שערי בינה

למטה אפרים הושע בן נון. בא לרמז כאן על הברית, שבו תלויה פריה ורביה. והנה הברית נקרא 'שלום', והשומר עושה שלום למעלה ולמטה. ועוד, הברית נקרא 'כל כידוע, וכל גימטריא נ', לרמז דהשומר יזכה לאור חמשים שערי בינה. וזהו למטה אפרים, אפרים לשון פריה, דהיינו הברית שבו תלויה הפריה, והרמז הוא דזה הצדיק שומר בריתו כי אם לפריה ורביה דוקא. וכיון שכן הוא, על ידו הוי השלום, וזכה לחמשים שערי בינה, וזהו הושע, גימטריא 'השלום', נון הוא חמשים, רומז לחמשים שערי בינה: (פיתוחי חותם פרשת שלח)

להיות דבוק תמיד בכל עת בהשי"ת

אך אלהים יפדה נפשי מיד שאול כי יקחני סלה (תהלים מט טז). בא דוד המלך עליו השלום לבקש על עצמו ולהורות גם לבני אדם הדרך שבה נצולים משאול, והיא כמו שכתב במקום אחר

ושנה, כי לא שיק שינצל האדם מדין גיהנם ויזכה לנן עזן, זולת בהתדבקותו בה' יתברך תמיד, ולא יפנה מחשבתו ממנו בכל עת, וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים טז ח) 'שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט'. כי אם לא יעשה כן האדם, בהכרח שישגה ויחטא, וכשיעשה כן ולא יפריד מחשבתו מהבורא יתברך שמו כלל, אפלו הכי לא יתלה הגדלה בעצמו ויאמר כמה גבור וחסיד אני, רק יתלה הכל בחסדו יתברך שמו שעזרו עליו, כמו שכתוב (שם לו לג) 'ה' לא יעזבנו ביד' (סוכה נב:). וזה שאמר אך אלהים יפדה נפשי מיד שאול, ותני והדר מפרש, תדע במה יפדנו משאול, כשיעשה לו זאת, והוא כי יקחני סלה, דהיינו יקחני לחלקו, ולא תהיה מחשבתו ועסקי כי אם עמו, על דרך 'שויתי ה' לנגדי תמיד'. ואף על גב דהדבר הזה דהתדבקות תלוי בידי אדם, מאחר דהעזר תלוי בידו יתברך, תלה הדבר בו ואמר כי יקחני סלה: (דורש טוב, דרוש ו' לנפטרים)

דביקות בה' – מידה כנגד מידה

דבקותי בעדותיך ה' אל תבישני (תהלים קיט לא). זה מדבר על המעלה שזוכה בדבקות בו יתברך, ואומר לפניו יתברך עשה לי מדה כנגד מדה, כשם שאני דבקותי בעדותיך ואיני מתפרש מהם, גם אתה עשה לי התדבקות בך, וזהו ה' אל תבישני, דהיינו מלהתדבק בך, וזו היא מעלה שביעית:

(מחשוף הלבן פרשת צו)

תפלה לזכות להתדבק לגמרי בהשי"ת

קראתי בכל לב, ענני ה', חקיך אצרה (תהלים קיט קמה). באות זה בא לומר, דאם השאלות שהוא שואל אינם מתקבלות עד שיהיו בצעקה וזעקה ושוועה (דב"ר ב א), הנה הוא מקים גם הדבר הזה. והנה הקריאה בקול גדול, הכל נכלל בה, בין צעקה, בין זעקה, בין שוועה, בין נאקה, הכל נכלל בקריאה בקול גדול. וזהו שאמר קראתי בכל לב, דהיינו, בכל מיני קריאה אני קורא לפניך, ואני שואל מלפניך ענני. וכל מגמתי לא לכבוד עצמי אני דורש, רק חקיך אצרה, עזרני לדעת מצות עשה שהם חקיך על אמתתם, ואעשה להם שמירה שלא (תשג) [תשכח]:

תפלה היא בלב שלם בלי פניות

אי נמי, דרחמנא לבא בעי, ובעינן שיהיה השואל דבר מלפניו פיו ולבו שוין, לא כמו שנאמר (תהלים עח לו-לז) יפנתוהו בפייהם ובלשוניהם יכזבו לו, ולבם לא נכון עמו, וכמו שמצינו (ברכות כח). מי שאין תוכו כפרו אל יכנס לבית המדרש, דבעינן הפה והלב יהיו שוין. וזהו שאמר קראתי בכל לב, גלוי וידוע לפניך שפי ולבי שוין, ואדרבא, יש חשק בלבי יותר ממה שאני שואל בפי, ולהכי נקט בכל לב, וכיון דהכי הוא, ענני. וכמו שלבי שלם כל כך בשאלתי בלי שום תערובת מחשבה ופניה אחרת, גם אתה עזרני שחקיך אצרה, שאהיה שומר מצותיך פראוי ולא יתערב זר בהם: (אלף בינה, תהלים קיט אות ק)

מוסכת יבמות דף קד-קי

דין וקבלת עדות בלילה

בגמ': והכא בהא קמיפלגי מר סבר חליצה כתחלת דין דמיא ומר סבר חליצה כגמר דין דמיא (יבמות קד, א).

נתבאר בסוגייתנו שאין דנים אלא ביום, וגמר דין כשר אף בלילה, ורש"י הביא את דברי הגמרא (סנהדרין לד:): שלמדוה מן המקרא. ונחלקו הראשונים באם עברו ודנו בלילה אם בדיעבד דיניהם דין, דעת הרשב"ם (ה"ד ברא"ש בבא בתרא פ"ח סי' ג) שבדיעבד דיניהם דין, ולכן כתב (ב"ב קיד. ד"ה אפילו) שאם קבלו הבית דין עדות בלילה יש להם לדון על פיה, וכתב הרא"ש (שם) שכן הוא דעת הירושלמי (סנהדרין פ"ד ה"ה) וכן הביא הסמ"ג (עשין צז) דעת הירושלמי.

אולם הרא"ש (שם) מסיק בשם הרמב"ן שהתלמוד שלנו חולק על הירושלמי בזה, ולדעת התלמוד בבלי אם עברו ודנו בלילה הדין בטל. והביא ראיה מסוגייתנו, שאמרו שלמאן דאמר חליצה כתחילת דין, אם חלצו בלילה חליצתה פסולה, וכיוצא בזה אמרו (סנהדרין יא:): לגבי קידוש החודש שאם קידשוהו בלילה אינו מקודש, ולמדוהו מן ההלכה שאין דנים בלילה, משום שנקרא קידוש החודש בכתוב (תהילים פא ה) "משפט", ללמדנו ששונה בזה למשפט, שכשם שאין משפט אלא ביום אף קידוש החודש אינו אלא ביום, הרי שתחילת דין בלילה אף בדיעבד אינו כשר, שאם נאמר שאינו אלא לכתחילה, אם כן אף בחליצה וקידוש החודש היה לנו להכשיר בדיעבד, ומאחר שהתלמוד הבבלי סבור בזה שלא כהירושלמי, יש לנו לפסוק כן להלכה, שידוע הכלל שהלכה כתלמוד בבלי כשחולק על הירושלמי (עיין ר"ף עירובין לה:).

ודעת התוספות בסוגייתנו (ד"ה מר סבר) שאף הירושלמי אינו חולק בזה על הבבלי אלא שיש טעות סופר בירושלמי, ויש לגרוס בירושלמי שאם דנו בלילה אין דיניהם דין, עיין שם ראייתם, וכן כתב הרא"ש עצמו בסוגייתנו (סי' י) כדעת התוס' וחזר בו מדבריו שבבבא בתרא הנ"ל.

אעפ"כ הדין כשר כיון שאפילו אם נראה את המשא והמתן כאילו אינו, הרי זה כאילו יש כאן גמר דין בלי משא ומתן כלל שהדין כשר, אבל קבלת עדות שהיתה בלילה הרי זה כאילו לא היתה שום עדות כלל ופסולה, וכן חליצה שהיתה בלילה פסולה. אולם בנתיבות המשפט (ס"ק ב) תמה על הקצוה"ח בזה, שאף בדין כיון שאין להם דין בי"ד בתחילת הדין יכולים בעלי הדין להחליף טענותיהם ואין הודאתם הודאה, ולכן אפילו בדין שתחילתו היה בלילה צריך לפוסלו, ומכח קושייתו דחה הגתיה"מ תירוץ הקצוה"ח, ועיין שם שכתב ישוב אחר לסתירת דברי הרמ"א.

והב"ח (ח"מ סי' ה ס"ו) כתב שבדיני ממונות יש להקל יותר מבחליצה, ואף שמדין תורה דינם פסול, מכל מקום הפקר בית דין הרי הוא הפקר (גיטין לו:). ולכך דעתו להקל בזה בדיעבד בין בשדנו בלילה בין בנתקבלה העדות בלילה.

ובשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ק אה"ע סי' נח) כתב ליישב דעה זו, שלא החמירו בדיעבד אלא בדבר שאפשר לשוב ולעשותו, כחליצה שיכול לחזור ולחלוץ וקידוש החודש שאפשר לשוב ולקדש החודש, אבל בדברים שאין שייך בהם טעם זה שאפשר לחזור ולעשותם, שהרי אינם בחזרה, כגון קבלת עדות שיתכן ויחזרו בהם העדים ולא ישובו להעיד, לא

והבית יוסף (ח"מ סי' ה ד"ה אין דין בלילה) אחר שהביא דעות הפוסקים בזה, סיים שמדברי הר"ן (ב"ב קיד.) גם כן נראה שדעתו כהרמב"ן לפסול אף בדיעבד וכן דעת הטור (סי' רנג). ונראה מדברי הב"י שדעתו נוטה להכריע כדעת הפוסלים, ולכן לא הזכיר בשו"ע כלל דעת הסוברים שבדיעבד דינו דין, ובשו"ע (סי' כח סכ"ד) כתב בפירוש לענין קבלת עדות בלילה שאפילו בדיעבד ובשעת הדחק, אין דין על פי אותה קבלה, אולם הרמ"א (סי' ה ס"ב) כתב כדעת הסוברים שאם דנו בלילה בדיעבד דינם דין.

ועי' בסמ"ע (סי' ה ס"ק ח) ובקצוה"ח (ס"ק ב) שתמהו שמאחר והקל הרמ"א בדין זה, היה לו לכתוב דעה זו אף לענין קבלת עדות בלילה שדין שניהם שוה כנ"ל, ולהשיג על פסק השו"ע (סי' כח שם) להחמיר בזה כנ"ל, ולמה שתק הרמ"א שם ולא הביא דעת החולקים. ועוד, שמשמעות דברי הרמ"א שם שמודה לדברי השו"ע, יעו"ש.

וכתב הקצוה"ח לתרץ, שבאמת תחילת דין בלילה אף בדיעבד פסולה וכמו שהוכיחו הראשונים מחליצה וקידוש החודש שפסולים אף בדיעבד וכנ"ל, וטעם הרמ"א שהקל בתחילת דין בלילה בדיעבד, אינו מפני שאין ההלכה שיש לדון ביום לעיכובא, אלא מפני שאף שתחילת המשא ומתן בדין היה בלילה והוא אמנם פסול,

לצרכם. ואף על פי שאין לבטל מתלמודו לצורך מצוות אלו, אביי שעסק בהם זכה לאריכות ימים יותר. וצריך ביאור הטעם. וחדש החפץ חיים (אהבת-חסד ח"ג פ"ח בהגהה) מכח זה, שהנה שכשעוסקים אנשים גדולי תורה ומפורסמים ביראת שמים בקופת גמ"ח או בקרן לאלמנות ויתומים וכדומה, הרי פעולתם מצליחה יותר בנקל, כיון שמי הוא זה אשר יראה את אותם גדולי תורה וצדיקים מתעסקים בענין זה, ולא יתעורר אף הוא לסייע לאותו ענין. ועל פי זה פירש החפץ חיים שדעתו של אביי היתה, שכיון שהוא גדול ומפורסם בדורו, אם יהיו עניני הגמילות חסדים תחת ידו תהיה ההצלחה שורה בהם, ולכך יש לו להכניס את עצמו להתעסק בעניני גמילות חסדים כדי שהם יצליחו יותר, ואין בזה משום ביטול תורה אף שלא בא עדיין נזק לידו, אחר שהדבר ידוע שבמשך הזמן יהא בזה תועלת לעניני הגמילות חסדים. ובוזה חלק עליו רבה, שלדעת רבה אין לאדם להכניס עצמו בעול זה מפני חשבונות העתיד, ורק כשבא מעשה ממש לידו ואינו יכול להיעשות על ידי אדם אחר יש לו להתבטל מלמודו לצורך המצוה.

וכתב החפץ חיים, שלענין הוראה למעשה מסתבר שהנהגה הראויה היא כדעת אביי, שהרי מן השמים הסכימו לדעתו, שהאריכו ימיו יותר משל רבה שלא עסק בגמילות חסדים. ומכאן הורה להלכה, שאם הדבר ידוע שעל ידי שיפתח גמ"ח או מפעל חסד יצמחו במשך הזמן תועלות לנזקקים שלא יוכלו להיעשות על ידי אחרים, מותר להתבטל זמן מה מתלמודו לצורך זה.

ועיין בסדר היום (דף כה). שכתב שכיון שהחסד הוא קיום העולם, וחשיבותו גדולה עד אין קץ, הרי הוא דוחה תלמוד תורה אף בגמילות חסד שאחר יכול לעשותה, אך המשנה ברורה (שער הציון סי' רנ ס"ק ט) כתב שאין לבטל תלמוד תורה לצורך גמילות חסדים כשאפשר לקיימה על ידי אחרים, וכן מבואר בשו"ע הרב (תלמוד תורה פ"ד ה"ג).

ובמנחה עד עולם, ואף על פי כן דקדקו חז"ל שדוקא בזבח ומנחה הוא שלא יתכפר עונם, אבל בדברי תורה ובגמילות חסדים יוכל להתכפר. והביאו בגמרא מעשה ברבה ואביי שהיו שניהם מבית עלי, ורבה שעסק בתורה האריך ימים בזכות שעסק בתורה וחי ארבעים שנה, ואביי שעסק אף בגמילות חסדים האריך ימים עד שישים שנה.

והנה אף על פי שמדברי הגמרא מוכח שמעלה גדולה היא לעסוק אף בגמילות חסדים מלבד לימוד התורה, מכל מקום מי שנזדמנו לפניו מצוות תלמוד תורה ומצוות גמילות חסד, צריך להעדיף לעסוק בתורה, [אלא אם כן מדובר בדבר גמילות חסדים נצרך, שאינו יכול להיעשות כי אם על ידו, וכדלהלן]. וכמו שכתב הרמב"ם (תלמוד תורה פ"ג ה"ג-ד), שמצוות תלמוד תורה שקולה כנגד כל המצוות כולן, ולכן בכל מקום עסק התורה קודם למעשה מצוה. ולכן אם היו לפניו מצוה ותלמוד תורה, לא יפסיק תלמודו לעשיית המצוה, אלא אם כן היתה לפניו מצוה שאי אפשר לעשותה אלא על ידו, שמצוה זו דוחה תלמוד תורה. כי לימוד התורה ניתן בשביל לקיימה, וכמו שאמרו חז"ל (תנחומא עקב פ"ו) שהלומד ואינו מקיים מוטב לו אילו נהפכה שלייתו על פניו ולא יצא לאויר העולם, וכן כתב בשו"ע (יו"ד סי' רמו ס"ח).

והנה בסוגייתנו על כרחק מיירי שנזדמנו לפני אביי ורבה מצוות שיכולות להיעשות על ידי אחרים, שאם לא כן לא היה רבה עושה שלא כדין שלא לבטל מתלמודו

החמירו בדיעבד, ע"ש. ועיין שם בגמ"ב שמצדד לחוש לדעת הרמ"א, במקום שנוגע לחומרא,

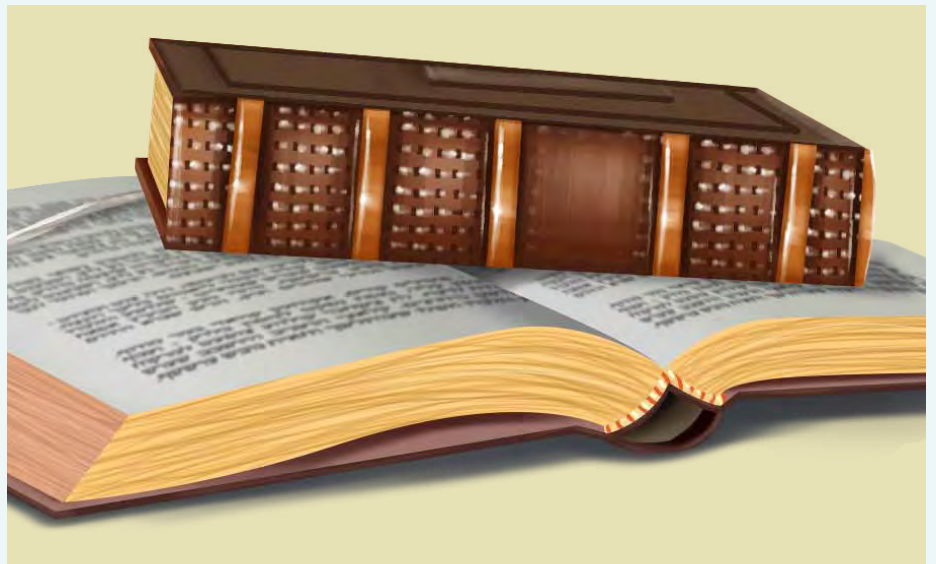
אולם הש"ך (ס"ק ה) חלק על דעת הרמ"א והב"ח, ולדעתו העיקר כדעת רוב הראשונים שאף בדיעבד אין דיניהם דין, וכן פסק הגר"א בביאורו (ס"ק ה).

ויש מכריעים (באר הגולה סי' כח סק"ט) שאם העדים שהעידו בלילה כבר הלכו למדינת הים, דנים על פיהם, ועי' ביש"ש בסוגייתנו (פ"ב סי' כא) שכתב בשם הר"ש מווינא שנהגים לקבל עדות בלילה ופי' היש"ש שהיינו כשהוא לצורך שעה כגון שהיה שכנגדו אלא וכיוצא שבאופן זה היו כמו דיעבד.

ביטול תורה לצורך גמילות חסדים

בגמ': אביי אמר בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בגמילות חסדים רבה ואביי מדבית עלי קאתו רבה דעסק בתורה חיה ארבעין שנין אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה שיתין שנין (יבמות קה, א).

בסוגייתנו הפליגו בגודל מעלת לימוד התורה והעסק בגמילות חסדים, ואמרו שהם גדולים ממצוות הקרבת הקרבנות, שהרי הקדוש ברוך הוא נשבע לבית עלי שלא יתכפר עונם אפילו בזבח ומנחה, וכמו שכתוב (שמואל א' ג יד) 'וְלֹכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֲלִי אִם יִתְכַפֵּר עֲוֹן בֵּית עֲלִי בְּזֶבֶח

קריאת שמע ותפילה שלא בלשון הקודש

במשנה: ובלשון הקדש היו אומרים.

(יבמות קו, ב).

במשנה מבואר שאת מה שהיו אומרים ליבם בבית דין היו צריכים לומר בלשון הקדש. ובגמרא (סוטה לב.) נמנו כל הדברים שאינן נאמרים אלא בלשון הקדש, ונמנו שם אף הדברים שאפשר לאומרו בכל לשון. ובכלל הנאמרים בכל לשון נשנו שם קריאת שמע ותפילה. וכן נפסק להלכה בשו"ע (או"ח סי' סב ס"ב) שאפשר לקרות קריאת שמע בכל לשון, ויש להיזהר מדברי שיבוש שבאותו לשון, וידקדק בקריאתה כמו בלשון הקדש. וכן לענין תפילה פסק בשו"ע (שם סי' קא ס"ד) שאפשר להתפלל בציבור בכל לשון שירצה, [וכשמתפלל ביחידות, יש שם דעות בזה, ע"ש].

ואף על פי שכן הוא עיקר הדין, כתב הב"ח (סי' קצג) שמצוה מן המובחר לקרות קריאת שמע ולהתפלל דוקא בלשון הקדש, והביאו במשנ"ב (סי' סב סק"ג, וסי' קא ס"ק יג) להלכה. והוסיף במשנ"ב (סי' סב סק"ג) שבימינו אף מצד הדין יש להיזהר שלא לקרותה בלשון אחר כי אם בלשון הקודש, כיון שיש כמה וכמה תיבות שאין אנו יודעים איך להעתיקם היטב, כגון תיבת ושננתם שיש בה כמה ביאורים אחד לשון לימוד ואחד לשון חידוד, כמו שאמרו חז"ל שיהו דברי תורה מחודדין בפין שאם ישאלך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו, וכן כמה וכמה תיבות שבקריאת שמע שאין אנו יודעין היטב ביאורם בלשון אחר כגון תיבת את ותיבת לטוטפות וכדומה, אבל כשאנו קוראין שמע בלשון הקודש וכן בתפלה וברכת המזון וקידוש ושאר ברכות אפילו אם אינו מבין הלשון יצא, ואף

בפסוק ראשון שהכוונה מעכבת אינו מצוי שבן ישראל לא ידע ביאור הפסוק ראשון שבקריאת שמע.

אמנם כתב בביאור הלכה (סי' קא ד"ה יכול להתפלל) בשם הספר חסידים (סי' תקפח), שאדם שהוא ירא שמים ורוצה להתפלל בשאר לשונות מאחר שאינו מבין לשון הקודש, ורוצה להתפלל בכונה, באופן כזה יתפלל בשאר לשונות. אבל אם אינו בכי האי גוונא, יתפלל בלשון הקודש, כיון שלשון הקודש יש לה סגולות רבות מכל לשונות, והוא הלשון שהקב"ה מדבר בו עם נביאיו, וגם כשתקנו אנשי כנסת הגדולה את נוסח התפלה היו ק"ך זקנים ומהם כמה נביאים והמה נימנו על כל ברכה בתיבותיה ובצירופי אותיותיה בכמה סודות נעלמות ונשגבות, וכשאנו אומרים דברים אלו כלשונם של אנשי כנסת הגדולה אף שאין אנו יודעין לכיון מכל מקום עלתה לנו תפלתנו כהוגן, כיון שהתיבות בעצמן פועלים קדושתם למעלה, מה שאין כן כשמתפללין בלע"ז.

והנה כשפרצו המתחדשים פרצות בכרם ישראל ביקשו לשנות מנהג ישראל להתפלל בלשון הקדש, בטענה שרוב העולם אינם מבינים אלא איש שפת מדינתו ששרוי בה, ואינם יכולים לכוון בקריאת שמע ובתפילתם, ומוטב שיתפללו הכל בלשון שרגילים בה ויצאו בזה ידי חובתם כפי הדין האמור לעיל. ומפני כך, תירגמו את קריאת שמע ואת התפילה ללשון מדינתם, ואף התחילו להפיץ מנהגם להתפלל בבתי כנסיות בנוסח תרגום זה. וגדולי ישראל שבאותו הדור הניפו זרועם הרמה, והתנגדו

בחרפות להנהגה זו. באותה תקופה נשלחו מכתבים מכל גדולי הדור להזהיר אזהרה חמורה לבל יגררו אחר המשנים, ונקבצו אח"כ ובאו כל המכתבים הללו אל ספר אחד הנקרא דברי הברית [הר"ד במשנ"ב סי' קא ס"ק יג].

ובשו"ת רע"א (ח"ז סי' סג) היה אף הוא מראשי העומדים בפרץ. וכתב טעם נוסף לאסור תפילה בלע"ז, שהרי דין הוא שאם לא קרא את התיבות כסדרן לא יצא ידי חובתו (שו"ע סי' סד ס"א), ובלשון לע"ז סדר התיבות אינו כמו הסדר בלה"ק, ונמצא קורא את התיבות מסופן לתחילתן. שהרי הקורא וקשרתם על ידך לאות אינו יוצא, אע"פ שמשמעות הדברים היא כמו וקשרתם לאות על ידך. ולא אמרו חכמים שיכול לקרותה בכל לשון אלא רק בלשון שסדר תיבותיה היא כמו בלשון הקדש, כגון לשון ארמית. וסיים הגרע"א תשובתו, שמי שכונתו לשם שמים ואין רצונו בדוקא להתכבד בעיני האומות להשתוות עימם, ולהוריד לשון תפארת לשון הקדש מכבודה, יודה על האמת.

ובשו"ת חתם סופר (ליקוטים סי' פד, פו) השיב תשובה ניצחת להוכיח שאין לשנות ולהנהיג לקרות שמע ולהתפלל בלע"ז. שהרי בזמן חז"ל מתקני סדר התפילה לא היו רגילים בלשון הקדש, והיו מדברים ארמית כמבואר בגמרא (מגילה ג.). ואם כן יקשה מפני מה לא ראו חז"ל לתקן את התפילה בלשון המובנת לכל. ומזה נראה בבירור שאין להתפלל אלא בלה"ק, שראוי לדבר עם המלך בלשון המלך אע"פ שמבין המלך את לשונו, ולשון הקב"ה שמדבר עם נביאיו ועם עמו ישראל הוא לשון הקדש, כמו שכתב הרמב"ן (שמות ל יג), ולא התירו חז"ל לקרות שמע ולהתפלל בלע"ז אלא באקראי, אבל לא בקביעות. ועיין במשנ"ב (סי' קא ס"ק יג) שהעתיק דברי החת"ס הללו להלכה, וכן את דברי האחרונים הנ"ל, שבזמנינו אין לשנות בשום אופן לקרות קר"ש בלשון לע"ז.

קידושין על הנאי שאם הבעל ימות יתבטלו הקידושין

בגמ': לפי שאין תנאי בנישואין (יבמות קז, א).

האחרונים הסתפקו אם אפשר לתקן שכל קידושין יהיו על תנאי שאם ימות הבעל בלי זרע של קיימא ותפול אשתו לפני יבם אז לא תהא מקודשת.

וראשונה נחלקו בזה אם התנאי חל, שבתרומת הדשן (סי' רכג) כתב שבירושלמי משמע שתנאי כזה הרי הוא כמתנה על מה שכתוב בתורה, אך הב"ח (אה"ע סי' קנז ס"ג) כתב שאין זה כמתנה על מה שכתוב בתורה כיון שבאופן שמת בלא בנים לא היתה אשתו מעולם, ואין זה דומה לאופן שמתנה שאם ימות לא תזקק ליבום. וכן בשו"ת מעיל צדקה (סי' ב) העלה שקידושין על תנאי כזה לא הוי כמתנה ע"מ שכתוב בתורה, ואחריו הלכו הגאונים נוב"י בית מאיר וח"ס.

אמנם מי שיש לו אח הרש או אח שנעלם ולא ידוע מקומו, יש שכתבו שיש לעשות תנאי זה כדי שלא תהא עגונה כמבואר באריכות בשו"ת מהר"ם שיק (אה"ע סי' ע"ג), עפ"י דברי הרמ"א (אה"ע סי' קנז ס"ד) שהמקדש אשה ויש לו אח מומר יכול לקדש ולהתנות בתנאי כפול שאם תפול לפני המומר ליבום שלא תהא מקודשת. ועיין בזה גם בשו"ת שיבת ציון (סי' עא-ב). וכל זה רק במקום עיגון ושעת הדחק שהוא כדיעבד, אבל לא בכל מקום מותר לעשות כן, שיש לחשוש בזה לתקלות גדולות אם נתקן תקנה באופן שכל קידושין יהיו תלויות ועומדות ויכול להיות שבטלין לבסוף, ויש בזה כמה אופני תקלה, כגון אם פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר שקידושי השני הם ג"כ קידושי ספק, ואם קדש אחד מקרובותיה, ואף שזה מלתא דלא שיכחא בזמן הזה מ"מ חזינן דגם רז"ל לא תקינו מילתא דאתי ביה לידי תקלה אף בזמנים רחוקים.

ובשו"ת מלמד להועיל (ח"ג סי' נא) כתב שאם יצטרפו גדולי הרבנים לעשות תקנה, שמי שירצה יסדר קידושין על תנאי שאם ימות הבעל בלי זרע של קיימא ולא יחלוץ אחיו בתוך שנה תמימה, והרב דמתא או רב אחר יכתוב כתב תעודה לאשתו שלא היה ביכלתו להביא את היבם לחלוץ עד עתה, שאז יהיו הקידושין בטלין, ויוכלו לעשות התנאי על פי הסדר האמור בשו"ת חתם סופר (אה"ע סי' קיא) עם קצת שנויים (שאינם נוגעין לדינא) לפי צורכי זמננו, אזי

שאסור ללמוד, שהזמן שצריך לעבוד לאכילה ולשתיה ולדירה כפי ההכרח לכדי חייו בעצמו, ולנשוי גם לצורך אשתו ובניו, אסור ללמוד. אבל רשאי לעבוד גם להרוויח כפי מה שדרך האנשים לאכול ולשתות גם מאכלים טובים לבריאותם כבשר ומיני חלב, וגם למעט תענוג שהוא ג"כ להרחיב ליבו של אדם, ולאשתו ובנים הקטנים לכל מה שצריכים ומתאוים כדרך הבינונים. אבל ליותר מזה הוא אסור, שהרי הוא עובר על מצוות עשה דלימוד התורה. ולא היה שייך שיהא אדם עשיר בדרך הטבע, אלא בברכת ה' ליותר מדרך הטבע, שהיה נותן לעושי רצונו בהכרי קודם המדידה כדאיתא בב"מ (מב.), ת"ר ההולך למוד את גורנו אומר יהי רצון וכו' שתשלח ברכה במעשה ידינו, התחיל למוד אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה. ואם היתה לו איזו קרקע לא היה רשאי לעובדה אלא רק כפי הצריך לו לכדי חייו וחיי בני ביתו, כמו שעשו בדורו של חזקיהו המלך, כדאיתא בגמרא (סנהדרין צד:), ועל אותו הדור הוא אומר (ישעיה ז כא) והיה ביום ההוא יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן וגו', ואומר (שם פסוק כג) והיה ביום ההוא יהיה כל מקום אשר יהיה שם אלף גפן באלף כסף לשמיר ולשית יהיה, אף על פי שאלף גפן באלף כסף (שהן יקרים שאין להם רוב כרמים - רש"י) לשמיר ולשית יהיה (שמניחין אותן לאיבוד ומביירים אותן והיו עוסקין בתורה). ונמצא שדורו של חזקיהו עשו כחוב התורה. אבל בכל הדורות אף היותר טובים כדורות של דוד ושלמה, לא קיימו כל ישראל חיוב לימוד התורה כדון, שהיו הרבה שעסקו בהרווחת ממון. אבל בימי חזקיהו עסקו כל

ישר כחם וחילם ששקדו על תקנות בנות ישראל, וגם קיימו ויחזקו ע"ז מצות חליצה כי כל יבם לא ימאן לחלוץ, יען שידע שאי אפשר לו לכופף את יבמתו ליתן לו ממון, שאם הוא לא יחלוץ תהיה יבמתו מותרת בלא חליצה, והוא הוא הגורם שיבטלו קידושי אחיו למפרע, ואשמתו בראשו, ואחיו ואנחנו נקיים. אמנם עיין בשו"ת אור נעלם (סי' ל-לא) שכתב שאין לתקן בשום אופן שיהיו כל קידושין על תנאי ורק לפעמים בעתים רחוקות מותר לעשות כן.

צמצום בפרנסתו כדי לעסוק בתורה

בגמרא: אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב (איכה ה, ד) מִיָּמִינוּ בְּכֶסֶף שְׁתִּינּוּ עֲצִינוּ בְּמַחִיר יָבֹאוּ בְּשַׁעַת הַסַּכְנָה וְכוּ' שִׁכְרוּ אֶדָם אֶחָד בְּאַרְבַּע מֵאוֹת זָז וּשְׂאֵלוּ אֶת ר' עֲקִיבָא בְּבֵית הָאֲסוּרִין (יבמות קח, ב). בגמרא, מימינו בכסף שתינו, וביארו שהכוונה היא ששתו ממי התורה בכסף, והוציאו הוצאות רבות כדי ללמוד תורה. והנה יש להסתפק אם חייב אדם לצמצם בפרנסתו רק כפי ההכרח ולעסוק בתורה בכל הזמן שיכול. וכתב בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ד סי' לו) שלא מצאנו שיש מי שפטור מחיוב מצוות תלמוד תורה שצריך ללמוד כל התורה כולה ולידע אותה כראוי ואסור לשוכחה, שמטעם זה הרי כתב הרמב"ם שחייב ללמוד כל הימים עד יום מותו שאם לא כן הוא שוכח. ורק מחמת שמוכרחין כל אחד ואחד לאכילה ולשתיה ולבגדים ולדירה, יש כמה שעות ביום שפטור מללמוד, וגם זמן מועט

ידבק בשלשה דברים בחליצה, ובהבאת שלום, ובהפרת נדרים, ויתרחק משלשה דברים מן המיאון, ומן הפקדונות, ומן הערבונות. (יבמות קט, א).

בגמרא, תני בר קפרא לעולם ידבק אדם בשלשה דברים, ויתרחק משלשה דברים, ידבק בשלשה דברים בחליצה, ובהבאת שלום, ובהפרת נדרים, ויתרחק משלשה דברים מן המיאון, ומן הפקדונות, ומן הערבונות.

והנה כתב בספר חסידים (ס' תתרפ"ט), שאל יבייש אדם את חברו אפילו בדבר שהוא לא היה מתבייש, כגון ראובן שבא אצל שמעון ואמר לו תלוה לי או תשאל לי, והוא ירא להאמינו אפילו בפני עדים פן יוציא בקושי מתחת ידו, ואם אותו יאמר לו פלוני יהיה ערב שלי, אל תאמר לו אז אלוה לך, אלא אמור לו אהשוב בדבר, ולך בסתר אצלו ואמור לו אם תחפוץ להיות ערב של פלוני אז אקח אותך ואם לאו לא אקח אותך. ואם נתן לך רשות אמור לו, אע"פ שפלוני לא יפרע לך תן אתה לי. כי אם יסכים ליקח את הערב בלי רשותו, וערב זה יתירא פן לא יפרעו לו ולא יסכים להיות ערב, הרי זה גורם שחבירו מצטער על ידו, ועוד גורם שישינא אותו שלא רצה להיות ערב שלו.

ובהנהגות צדיקים - כללים מרבי אליעזר צבי מקאמרנא (אות קט) כתב, משא ומתן יהיה באמת ואמונה והוא שנותן דמי המקח לאלתר בלי שום גרעון. אל יעשה לעולם לא ערב ולא קבלן ולא יבא בהרשאה, וכן כתב שם בהנהגות ע"פ סדר הא"ב מרבי דוד לידא (אות ו) וותרנות בממונו לדבר מצוה ובמשא ומתן, וישמר מאוד מן הערבות קטן וגדול.

והנה אמרו (משלי כב כו) אל תהי בתוקעי כף בעורבים משאות, וביארו (עיין במפרשים שם) שהיינו שלא יהיה בחברת אנשים התוקעים כף זה בעבור זה להיות ערב בחובו.

וכתב בדרשות ר"י אבן שועיב (ויגש ד"ה ובענין פירוש) שיזהר האדם בדבריהם העולמיים ולא יביא עצמו בדברים שיהו נכשלים, ואם שגה והביא עצמו שישתדל לצאת מן המכשול ההוא, והערבות אחד מהם, ולכן הזהירה תחילה במקומות רבים ליזהר מן הערבות. אמר אל תהי בתוקעי כף בעורבי משאות, אדם חסר לב תוקע

ואף שפרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית הוא חיוב ודאי, לא שייך להעשות תלמיד חכם בזה. וחזקוהו המלך עשה שכל ישראל ילמדו התורה להיות תלמידי חכמים, שהוא לעבוד כל אחד מישראל רק מה שצריך לעצמו ולבני ביתו לפי דרך אנשים בינונים, אך לא יותר בשביל להתעשר, והיה זה יותר מהחיוב כדי שיקיימו כל ישראל מצוה זו הגדולה ביותר כראוי. וממילא מובן שגדולי התורה ויראי ה' ביותר לא עבדו לפרנסתם אלא לכדי חיים המוכרחים. וכן הוא דעת הטור והש"ע (י"ד ס' רמו סכ"א) וכל הפוסקים.

אבל קשה שמכל מקום יש ברמב"ם ובכל הפוסקים גם לשון חיוב, שבפ"א ה"ח כתב שכל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, ובה"י כתב שעד אימתי חייב ללמוד תורה עד יום מותו, ובה"א כתב שחייב לשלש את זמן למידתו, וכן הוא הלשון בטור וש"ע (סימן רמו סעיפים א', ג', וד') שלכאורה תמוה. וצריך לומר שהוא משום שבעצם חיוב לימוד התורה עליו חיוב קבוע בלא זמן וגבול. אבל חיובו הוא כזה שרשאי לילך לפרנסתו ולכל צרכיו, אפילו שהוא רק לתענוגים בעלמא, ולשכיבה ולישיבה לנוח בעלמא כשנהנה מזה, ואין בזה בטול המצוה. ועיי"ש שהאר"י בזה עוד.

האם צריך להתום ערבות לחבר

בגמ': תני בר קפרא לעולם ידבק אדם בשלשה דברים, ויתרחק משלשה דברים,

ישראל רק בתורה, ואין החידוש בדורו של חזקיהו אלא זה שעשו כל ישראל כחיוב התורה במצוות לימוד התורה, משום שכל הדורות אף בדורות שאר מלכים הצדיקים נמצאו אנשים שעסקו בהרווחת כסף וזהב, ובדורו של חזקיהו עסקו כל ישראל בתורה. אבל העיר באגרות משה שהרי לא נאמר דבר זה ברמב"ם בלשון איסור, ולא כתב שאסור לעשות במלאכה אלא כפי מה שצריך להוצאתו לעצמו ולאשתו ולבני ביתו כדרך הוצאת אנשים בינונים, ושמי שמבטל זמנו מלימוד התורה יותר מזה עובר בעשין דלימוד התורה ובלאוין דשכחה. אלא כתבו הרמב"ם (ת"ת פ"ג ה"ו) בלשון חשיבות, שמי שנשאו ליבו לקיים מצוה זו כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה לא יסיח דעתו לדברים אחרים ולא ישים על ליבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחת. הרי הוא כמפורש שאין חיוב זה על כל אחד ואחד מישראל, אלא שמי שנשאו ליבו לקיים מצוה זו של לימוד התורה כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה, עליו לידע דלא יסיח דעתו לדברים אחרים ולא ישים על ליבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחת. אבל אינו מחייב לכל אדם שינהגו כן, אלא למי שנשבע שיקיים מצוות לימוד התורה כראוי שיחנהגו כן. ואם כן משמע שאין איסור לאלו שעוסקין במלאכה ובפרגמטיא גם ליותר מכדי חיים של אינשי בינונים, אלא גם להתעשר, אף שלא מקיים מצוה זו של לימוד התורה כראוי. ובוזה ניחא בפשיטות מה שהיו גם אלו שלא נתעסקו בתורה בדורות שאר מלכים הצדיקים.

'פניני הדף' מתוך תלמוד בבלי המבואר מתיבתא
על סדר הדף היומי שילמד השבוע

זמן שנמשך הערבות הוא בטרדה ומפסיד נפשו, בא באלו הפסוקים ליעץ ולהורות איך ינצל מזה. ואמר בני אם ערבת לרעך ועברת על מצותי ונוקשת ונלכדת, עשה זאת אפוא בני וגו' לך התרפס ורהב רעך, נתן עצה הוגנת שילך ויפייס לבעל חוב ויתחנן וישתטה ויכנע לפניו, והתרפס מלשון (יחזקאל לד יט) ומרפש רגליכם, ושארה ברגלה רפסה, שהוא לשון השפלה והכנעה, כלומר שידבר בתחנן ובשברון לב לפני בעל החוב ובזה יתפייס ויתחזק שלא ידחקו לפרוע. ואחר שיפייס לבעל חוב שלא ידחקו אל יתן שנה לעיניו וגו', אלא שילך וידחקו הלוה לפרוע או ישתדל הוא לפרוע, הדא הוא דכתיב הנצל כצבי מיד וכצפור מיד יקוש, ועל כן זכר שני אלו לומר שעל כל פנים יש לו לפרוע או על ידו או על ידי הלוה. והנה נתן עצה על שני ענינים, לפייס הפיוס הגדול למלוה שלא יקצוף עליו לדחקו, וישיתדל בכל יכלתו לפרוע.

ואי זו היא טרדת שוא, זו הערבות שאין מגיע לגוף שום הנאה ממנה שאינו נוטל ממון בשביל כך, וגם שכר מצוה כנגד הפסדה כי כל השכר הוא של מלוה שנותן מעותיו. ועל כן הזהיר שלמה בכמה מקומות בענין הערבות ואמר (משלי כב כו) אל תהי בתוקעי כף בעורבים משאות. ולא עוד אלא שתלה הענין בחסרון דעת דכתיב (שם יז יח) אדם חסר לב תוקע כף עורב ערובה לפני רעהו. ולא עוד אלא שיפסיד בזה הפסד גדול ויתמשכן בעבורו דכתיב (שם כ טז) לקח בגדו כי ערב זו, (שם כז יג) קח בגדו כי ערב זו. שנה ושלש בהפסד שמגיע לערב. ואל תאמר שבממונו הגיע ההפסד ולא בגופו ובנפשו, אלא אפילו בגופו ובנפשו מגיע לו ההפסד והקלקול, הדא הוא דכתיב (משלי יא טו) רע ירוע כי ערב זו, רעה על רעה תבוא לו, ור"ל רעה בנפשו ורעה בגופו שמטריד נפשו בדבר שאין לה בו תועלת ותפסיד שלימותה. ועל שיש בערבות זה ההפסד הגדול וכל

כף ועורב ערובה לפני רעהו, ומה שאמר תקיעת כף, כי כן דרך לחקוע הכף בערבות, ואמר עשה זאת איפה בני, כלומר השתדל לצאת מאותו ערבות כלו ולשון התרפס הסיע לו.

ובתורת המנחה (פרשת ויגש, דרשה יח) כתב הרי אלו השתי דרשות לטרדות הנפש ולנקותה מטומאתה החמס וההרהור. שבכל דבר שאדם מתעסק יש לנפש בו טרדה ובעודה טרודה באותו עסק אינה יכולה להתעסק בצרכיה שהיא הכוונה בעבודת השם ית', ואחר שתפנה מאותו עסק כדי שתשלים חסרון הגוף, תתעסק בעבודת השם ית' והוא שלימותה, ותתכוון לעבודתו. אם כן בכל טרדה שהיא נטרדת להתעסק בצרכי הגוף יש לה תועלת, כי בקיום הגוף ובבריאותו תועיל היא תועלת גמורה לקבל השלימות, וכשהיא נטרדת בטרדת שוא ר"ל טרדה שאין לה תועלת, הרי יש לה הפסד באותה הטרדה.

ליליות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמיכת עשרה ממדורי הביאור 'מאורי אור' וליקוט מאורי החיים
ביאור משולב שזור באומנות בינות המילים
אור תורה | תורת חיים
הערות, צינים ומקורות
עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מחקרות נחמית:
הביאור המקיף על כל ספר האור החיים' הק'
מאורי אור - מאיר עיני הלומד
מאורי החיים - מקורות מחול'
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 | אירופה: 44-20-5806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הרה"ק רבי ישכר בער מראדאשיץ זי"ע ה"י סיון תר"ג

דיכול לגרום ריעותא ח"ו.

והשיב להם הסב"ק בזה הלשון: מה שאסר הנוב"י הוא מחשש שמא ימצא חסר, ועל זה אני סומך את עצמי על פשיטותו של היהודי הק' שציוה לעשות כן, שלא יארע שום ריעותא ח"ו. עכלה"ק.

והיה אז על שבת קודש פרשת ויגש בעיר פשע'דבארז, ואמר בסעודת ליל שב"ק 'תורה' על הפסוק זיגש אליו יהודה היינו שהכנסת ישראל שנקראים יהודה, נגשים לפני הקב"ה בתפילה, ואומרים "בי אדוני, ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני ואל יחר אפך בעבדך" שאל יחר חרון אפו בנו לגזור עלינו גזירה רעה ח"ו. "כי כמוך כפרעה" שאם תגזור ח"ו, יהיו צדיקים שיבטלו אותה, כמאמר חז"ל (ראה מו"ק טז:). הקב"ה גוזר והצדיק מבטלו, ואם כן ח"ו כביכול חלילה "מה פרעה גוזר ואינו מקיים" וכו', על כן מוטב שלא תגזור כלל.

ואח"כ אחז הסב"ק בזקנו, ואמר שמובטח הוא שכל זמן שהזקן הזה יהיה בעולם, לא יקחו את בני ישראל לצבא. וכן היה שאחר השבת בא שליח מיוחד מפיעטורקוב מאנשי שלומו עם ידיעה כי נתבטלה הגזירה.

(נפלאות הסב"ק מראדאשיץ עמ' כט)

רפואה בלדום ומים

מסופר על הסבא קדישא הרה"ק רבי ישכר בער מראדאשיץ זי"ע"א, גופא דעובדא הכי הוה, כשזכה פעם הראשונה לגילוי אליהו, שקיבל על עצמו שלא לפשוט ידו לבקש מתנת בשר ודם, מתוך ידיעה דמה שנקצב לו יקבל מידו יתברך שמו הפתוחה הקדושה והרחבה, ורצו מן השמים לנסותו ונסבב הדבר שאף אחד לא יביא לו כלום, והיה שרדי בצום משך כמה ימים, כשבנוסף לכך שרר אז קור מקפיא ולא היה לו במה לחמם את הדירה, אבל הוא לא ביקש מאף אחד, ועד שהגיע לכלות הכוחות ובכל זאת עמד בשלו ואמר: אם ברצונו יתברך שמו לקחת אותי מן העולם, הנני מוכן ומזומן לכך, אבל בשום אופן לא אעבור על הקבלה טובה שקבלתי עלי, והתחיל כבר לעשות הכנות ולכוון הכוונות שצריכים לכיון קודם יציאת נשמה. ובתוך כך נפרצה הדלת על ידי אליהו הנביא שהכניס לתוך פיו יין שרף ומיני מרקחת להשיב את נפשו, וגם הסיק את התנור, וגילה לו שהיה זה נסיון מן השמים, ושמתה אכן לא יצטרך לבקש כי ייצא טבעו בעולם והכל ירצו אחריו להנות אותו מנכסיהם.

והגיד על כך הרה"ק מצאנז קלויזנבורג זי"ע"א (שפע חיים' פרשת תולדות תשכ"ו): וכן נהגו כל הצדיקים שלא לבקש מתנת בשר ודם,

רבינו נולד בשנת תקכ"ה לאביו רבי יצחק ז"ל אשר על מציבתו חרות "איש תם וישור וירא ה'". אביו עוד זכה לשמש את הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע, ומסופר שהמגיד הק' היה השדכן בין ר' יצחק לזוגתו, ואף הבטיח שיולד לו ממנה בן שיאיר את העולם.

כבר משחר נעוריו נודע רבינו בפרישותו וקדושתו, והיה רגיל לטבול במקוה בימי ילדותו אף בימות החורף והקור, במסירות נפש עצומה להשי"ת ולעבודתו.

מעת התמנותו לכהן ברבנות עיר ראדאשיץ נתפרסם שמו כפועל ישועות בקרב הארץ בהראותו אותות ומופתים להושיע אנשים ממצוקותיהם, ולרפא חולים מתחלואיהם, ורבים נקבצו והתדפקו על דלתו להתברך ולהיושע בכחו הגדול והקדוש. ואף בקרב

גויי הארץ יצא שמעו לתהלה והיו משחרים לפתחו לעצה ולברכה. ורבינו העיד על עצמו שלכן מרבה הוא במופתים כי הוא נשלח לעולם הזה לפרסם אלקותו ית"ש בעולם.

רבינו נסתלק לשמי רום ביום י"ח סיון שנת תר"ג לפ"ק ומנוחתו כבוד בעיר ראדאשיץ, גם לאחר פטירתו נקבצו ובאו המונים להשתטח על קברו וראו שמה פלאות וישועות כמו בחיים חיותו.

כל זמן שנתקן הוזה יהיה בעולם, לא יקחו את בני ישראל לצבא

ב'שבחי הבעל שם טוב' (עמוד קיב) מביא: שמעתי מפי ר' מנדל מבאר, שאמר: בימי נעורי בעת התלהבות בשעת התפלה עלה במחשבתי, איך מלא לבי להתפלל לפני השי"ת מוכלל מפשעים ושבר לבי בקרבי. והיה כך זמן רב ולא יכולתי להפטור ממחשבה זו, כי נדמה לי שהיא מחשבה טובה. ואח"כ חשבתי בלבי: למה לא נופלת מחשבה זו במוחי ובלבי כשאשב לאכול אצל הקערה, אז דחיתי מחשבה זו.

בחורף האחרון לימי חייו של הסבא קדישא מראדאשיץ זצ"ל שנת תר"ג, יצאה גזירה מפעטורבורג שכל אחד מחויב לעמוד על המבחן לעבודת הצבא.

וכשנתודע הדבר להסבא קדישא הרעיש עולמות על זה לבטל הגזירה, ושלח חסיד עם ספר תורה בידו על הציון של היהודי הק' מפשיסחא זצ"ל לבקש רחמים שיתבטל הגזירה. (ידוע שהיהודי הק' מפשיסחא זצ"ל הבטיח לתלמידיו הקדושים לפני פטירתו, שאם יהיה חלילה עת צרה ליעקב אזי יאספו עשרה אנשים וילכו על קברו וס"ת עמהם, ויתפללו שמה וממנה יושעו).

ובעת שהסב"ק ציוה לעשות כן, נגשו אליו מקצת מתלמידיו הק', ושאלו אותו ממה שאסר הנודע ביהודה (מה"ת אר"ח סי' קט) לילך לבית הקברות עם ספר תורה שמא ימצא חסר אפילו אות אחת

כי רצו לקבל מחיתם מיד הבורא ית"ש בעצמו, וכאמור (תהלים קמה טז) 'פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון', שכביכול מזין את האדם ומכניס מאכלו לתוך הפה ממש, דמי שראוי לכך אינו זקוק לשום נברא ואינו צריך אפילו ללכת וליקח את מזונו. וזה שאמר הכתוב (תהלים קיב א-ג) 'אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאוד' וגו', ולפי שהוא חפץ רק במצוות ה' זוכה אשר ה'ון

ועושר בביתו ואינו צריך לצאת ולבקש טרפו. וגם יבואר 'אשרי איש ירא את ה' וגו', שביראתו ובבטחונו החזק באלקיו הוא מבקש 'הון ועושר בביתו דייקא, שאינו רוצה מה שלא מגיע אליו לתך הבית ואינו פושט ידו לקבל מתנת בשר ודם.
(ספיר ויהלום נח ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק רבי זאב טווערסקי זי"ע האדמו"ר מראחמסטריווקא כ' סיון תרצ"ז

שגם בתפילתו לא יכל לעמוד והוכרח לשבת. בעקבות זאת פסק מלשמש כש"ץ, כדי לא לעבור לפני התיבה בשיבה.
מאוחר יותר פנה אל בן אחיו - רבינו - אם ע"פ ההלכה מותר לש"ץ לשבת? תשובת רבינו היתה שחובתו של ר"י היא להתפלל לפני העמוד, שכן כל הסיבה לאסור התפילה בשיבה הוא רק מפני פגיעה בכבוד הציבור, ואין הדברים אמורים לשליח ציבור כר"י שתפילתו כש"ץ היא היא כבוד הציבור. ואף שאין בכחו להתפלל מעומד מפני חולשתו, כבוד הציבור הוא כשמתפלל אפילו כשהוא יושב. דודו מוהר"י קיבל את הפסק והתנהג לפיו להתפלל כש"ץ כשהוא מיושב.
(ירחון "אז נדברו", סיון תנש"א)

הרה"ק רבי זאב המכונה רבי וועלוועלי מראחמסטריווקא זי"ע, נולד ביום ה' באדר תרי"א לאביו הרה"ק רבי יוחנן מראחמסטריווקא זי"ע צעיר בנו של הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע.

בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית בת שבע ע"ה בת הרה"ק רבי ישעי' משולם זוסיא מטשערנאביל זצ"ל.

בזיו"ש נשא את הרבנית צפורה ברכה בת הרה"ק רבי יעקב שמשון חודרוב מבאהפאלי זצ"ל.

עוד בחיי אביו וע"פ פקודתו, קיבל סמיכה מדודו הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זי"ע, ומאז החל בהנהגת עדת ישורון. עם הסתלקות אביו הק' בשנת תרנ"ה, מילא מקומו בראחמסטריווקא יחד עם אחיו הק'. בשנות הזעם כאשר

הקומוניסטים עלו לשלטון ברוסיה נמלט לעיר זלאטאפאלי מחמת המציק. בשנת תרצ"ד זכה להנצל מעמק הבכא, עלה לארצנו הקדושה והתיישב בעיה"ק ירושלים ת"ו. (אחרי ששנים מאחיו עלו לארה"ק לפניו, ה"ה: אחיו הרה"ק רבי מרדכי זי"ע שעלה לראשונה בשנת תרס"ד, נפצע בפסח תר"פ בידי פורעים ערביים בדרכו אל הכותל המערבי, ונפטר ב"א באייר. ואחיו הרה"ק רבי מנחם נחום זי"ע שעלה בשנת תרפ"ד, ונפטר בכ"ח שבט תרצ"ו).

הרה"ק נתבקש לשיבה של מעלה ביום כ' בסיון תרצ"ז, בשנת ה"ז, ומנ"כ באהל צדיקי בית ראחמסטריווקא שבמרומי הר הזיתים.

פסק לדודו מסקווירא שיכול לשבת כשליח ציבור

לגאונותו למדנותו ובקיאותו יצא שם בכל קצוי תבל. והוא התקבל בתור פוסק הלכה מוכר ובפרט בחצר טשערנאביל, שם השתמשו בו כפוסק ומכריע.

אחד מפסקיו הנודעים הוא הפסק שפסק לדודו הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זי"ע. בסוף ימיו סבל מוהר"י מחולשה יתירה ברגליו, עד

מרוב דבקות בתפילה לא התעוררה אצלו שום התרגשות סיפר מרן אדמו"ר האמרי חיים מויז'ניץ זי"ע, כי בשנת תרצ"ה הגיע לארץ ישראל לבקר אצל חותנו הרה"ק ר' וועלוועלי זצ"ל - לאחר עשרות שנים שלא נפגשו, כי הרה"ק התגורר ברוסיה והגבולות היו סגורים. היה מספר על שני דברים שעוררו אצלו התפעלות מחותנו: ראשית, כי הוא הגיע אליו ומצאו בבית המדרש בהתפללו תפילת ערבית, והבחין, שכניסתו לא עוררה אצל חותנו שום התרגשות, ולא היה ניכר על פניו כל סימן של שמחה - אף שלא התראו זה עם זה יותר מעשרים שנה. כל זה מרוב דבקות חמו בתפילה להשי"ת. רק לאחר התפילה קיבל את פניו בשמחה רבה.
דבר שני הפליאו, כי בליל חג השבועות, ראה את חותנו יושב על מרפסת ביתו ואומר תיקון ליל שבועות, כשעל פניו דבקות נפלאה. הוא לא קם ממקומו במשך יותר משש שעות ואמר בעמקות המחשבה. והאמרי חיים הפליא את הדבר ואמר: א-יוד ביי אזא עלטער. [-יהודי בגיל כזה, היה אז בשנתו ה-פ"ה].
(שרפי קודש, עמ' תקסו)

הגאון החסיד רבי דוד מנחם מאניש באב"ד זצ"ל בעל חבצלת השרון ואבד"ק טארנאפל כ"א סיון תרצ"ז

את רבו בלימוד קבלה. וכשנכנס ראה לומד בחשקות והתמדה גמרא פסחים. ואש להבה זו בערה בקרבו בעת קיום כל מצוה, ובפרט בשבתות ומועדי ישראל.

הגה"צ מטרנפול נולד בשנת תרכ"ה זמן קצר לפני שאביו רבי יהושע העשיל זצ"ל נתמנה לרבנות הראשונה שלו בק"ק סטריסוב נכד הפני יהושע והתייחס דור עשירי, בן אחרי בן, להגה"ק מקראקא הרבי ר' העשיל ז"ע (רבו של הש"ך) והמשיך את המסורת המפוארה של הרבנים מבית באב"ד היושבים ראשונה במלכות התורה.

"האומר כן רשע הוא"

התבטאות מיוחדת לגבי תרומה - מצאנו בדברי רש"י בגמ' סוכה (דף לה:): שהאומר על תרומה שיש לה פדיון רשע הוא, וז"ל: "אבל פדיון אין לה להיות ניתנת לאכילת ישראל, והאומר כן רשע הוא" ע"כ. קולמוסים רבים נשתברו לבאר את דברי רש"י, שלא מצאנו כמותם בכל הש"ס.

משפחת באב"ד במשך קרוב לארבע מאות שנים העמידה שושלת גדולה של רבנים וגאונים גדולי ישראל, יושבי על מדין ופרנסי ציבור, שהיו עטרת הזוהר של יהדות גאליציה. שרביט הרבנות עבר במשפחה זו מדור לדור, לא בירושה כי אם בתורה מורשה. כל ילד ידע

כי הוא נועד לכהן רב בישראל ולאור זה התחנך ושימש אבותיו עד היותו בקי גם במה שקוראים שו"ע החמישי. השם באב"ד נגזר מנוטריקון בן א"ב ב"ית ד'ין.

הסבר נפלא כתב בדרך הדרוש בשו"ת חבצלת

(להג"ר מנחם מנדל באב"ד אב"ד טארניפאלי) עפ"י שמצינו בש"ס דבימי יחזקאל בקשו ישראל לפרוק עול מעליהם ואמרו עבד שמכרו רבו וכו' כלום יש לו עוד עליו, ואמר להם השי"ת אם לא ביד חזקה אמלך עליכם. וצריך להבין טעמם של ישראל והקב"ה במאי פליגי דוודאי לא עביד הקב"ה דינא בלא דינא. וי"ל עפ"י דאיתא בגיטין (דף לה:): המקדיש עבדו יצא לחירות דלהוי עם קדוש קאמר והוי כמתפיש תמימים לבדק הבית דאין יוצא מידי מזבח לעולם ולא מהני ליה פדיון עיי"ש ברש"י ובתוס'. וידוע מחלוקת הרמב"ן ובעל המאור בגמ' ע"ז בהא דבאו פריצים וחללוהו, דדעת בעה"מ דרק קדושת דמים שיוצא לחולין ע"י פדיון נתחלל ג"כ כשבא לידי עכו"ם וקנאו, אבל כלי שרת שהם קדושת הגוף אינו יוצא לחולין ע"י הפריצים דקדושת הגוף לא פקעה בכדי. ודעת הרמב"ן דגם כלי שרת שהם קדוה"ג נפקע קדושתו ע"י עכו"ם.

מלא וגדוש הגיע רבינו לבית חותנו הגה"צ ר' יואל לאנדא אבד"ק יאברוב, שה' מהגאונים המפורסמים בדורו ומגדולי הפוסקים. אשת רבינו, הרבנית לאה ע"ה, "השליכה מנגד כל תענוגות ומחמדי תבל, ותשוקתה וחפצה כל היום אך לעמוד לימין בעלה, לפרוק מעליו עול ביתו הטרדות והתלאות, למען יוכל לעבוד עבודתו בקודש".

קרוב לעשר שנים עד לפטירת חותנו ישב סמוך על שלחנו, וניצל את ההזדמנות למצות מדותיו בהלכה של חותנו. לפעמים היה הגה"צ קורא את חתנו הצעיר להיות נוכח בדיני תורה, וכשמשיב הוראות למעשה, גם כדי לשמוע חוות דעתו, ובעיקר מתוך כוונה להרגילו בשימוש חכמים. כן למד הרבה שנים ביחד עם הרה"ק רבי פייביש מיברוב זצ"ל.

וא"כ י"ל דזה היה טענת ישראל דס"ל כהרמב"ן דגם קדוה"ג נתחלל ע"י פריצים, ולכן אף דישראל עם קודש הם ויש להם קדוה"ג מ"מ כשמכרם הקב"ה לידי עכו"ם ובאו לידי פריצים נתחללו ויצאו מקדושתם. והקב"ה השיב להם דהדין אינו כן אלא כדברי בעה"מ דקדוה"ג לא פקעה ע"י פריצים. ולכן אמר "ביד חזקה אמלך עליכם" דעדיין לא יצאו מקדושתם ורשות גבוה עליהם.

באגרת לחתנו משנת תרצ"ו אנו קוראים: "זה יותר משתי שנים שאנכי מדוכא ביסורים רח"ל וקרוב לשתי שנים שהושלכתי מביתי ומזרעי ומאוהבי למדינה רחוקה, למקום שאינו מהישוב, לולא שבחמלת השי"ת נתן בלבי גם עדותיך שעשועי לא הייתי עוצר כח לעמוד בכל זה... תהלה לך יתברך שלמדתי בכאן... קרוב לחצי ש"ס ט"ז מסכתות וכל מסכת ארבע פעמים... כאשר הייתי רגיל מנעורי ואנכי מקווה שזה חלקי מכל עמלי, ולא יוכל שום אדם להכחיש מקרא מלא פקודי ה' ישרים משמחי לב...".

והנה ידוע דברי המדרש רבה בראשית דישראל נקראו תרומה שנאמר קודש ישראל לה' ראשית תבואתו. וא"כ היינו דאמר רש"י "והאומר כן רשע הוא" שזה סימן שהוא מאותם שרוצים לפרוק מעליהם עול כמו שאמרו "עבד שמכרו רבו כלום טענה יש לו עליו", כי באמת הדין אינו כן, רק שתרומה הוי קדושת הגוף ואינו יוצא לחולין לעולם, וא"כ גם ישראל שנקראו תרומה ראשית תבואתו קדושתן קדושת עולם, ולא יופקע ח"ו קדושתן אף שנמכרו לעכו"ם כתשובה הקב"ה לישראל, וזה כפתור ופרח בעזהשי"ת בדברי רש"י עכ"ד ודפח"ה.

גמרא או שו"ע הרב אהרן עריכת הסדר נאבט

וסיפרו כמה וכמה מתלמידיו שהיו יושבים אצלו, שבליל פסח אחרי עריכת הסדר בדחילו ורחימו והתלהבות, נכנס לחדרו עם גמרא או שו"ע הרב עם ספר מתלמידי הבעש"ט הק' ז"ע. וישב ללמוד במתיקות עצומה ונפלאה, עד שתלמיד אחד התעורר באמצע הלילה, ושמע את הלימוד המתוק היה ברור לו ש"תפס"

שו"ת חבצלת השרון

הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגאר זצ"ל גאב"ד חוג חתם סופר ור"י מחנה אברהם כ"ב סיון תשס"ד

בעידודם של הרה"ק מבעלזא זצ"ל והגר"ע סופר זצ"ל גאב"ד פרעשבורג, קיבל על עצמו בשנת תשט"ו את עטרת רבנות "חוג חתם סופר" בבני-ברק. מאז עד אחרית ימיו ניהל את ענייני הקהילה המפוארת ברמה, תחת הנהגתו קמה מערכת הכשרות "חוג חתם סופר", כשהוא מפקח באופן אישי על כל עניני הכשרות.

בשנת תשכ"ד קיים את צוואת אביו זצ"ל והקים את הישיבה לצעירים "חוג חתם סופר" - "מחנה אברהם". כעבור ארבע שנים הקים את הישיבה הגדולה כהמשך לישיבה לצעירים. הגר"ש אונגאר מסר בעצמו את השיעורים בישיבה, והשגיח באופן אישי על התקדמותו הרוחנית של כל אחד מהתלמידים, כאשר לצידו הצטרפו למלאכת הקודש ראשי ישיבות ומנהלים רוחניים, אשר יחדיו הקימו דורות של חסידים ואנשי מעשה, ותלמידי חכמים מופלגים שחלקם מכהנים כיום כרבנים וראשי ישיבות.

הגר"ש זצ"ל נולד ב"ז אדר השני שנת תרפ"א בעיר בעלעד כבן בכור לאביו הגה"צ רבי אברהם צבי זצ"ל הי"ד בעל "מחנה אברהם" ואב"ד קאפאואר - ולאמו הצ' מרת חוה לאה. כבר בצעירותו ניכרו בו תכונות נפלאות, כשרונות מופלאים ואצילות נפש.

בבחרותו נשלח ע"י אביו זצ"ל ללמוד אצל הגה"צ ה"ויגד יעקב" מפאפא זצוק"ל, שם לא מש מאהלה של תורה ולא זזה ידו מתחת יד רבו. בשנים ההן מילא את אוצרו הטוב בקנייני התורה, עד שרכש ידע עצום בתורה ובהלכה, כשכל לימודו היה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. הרב מפאפא זצ"ל הסתופף בצל צדיקי בית בעלזא זיע"א, והוא שקירב את תלמידו הגר"ש אל הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זצוק"ל. מאז עד אחרית ימיו היה הגר"ש דבוק בבית בעלזא.

הגה"צ רבי שבתי שעפטיל ווייס זצ"ל אבד"ק שימאני, בעמח"ס "הלכתא רבתא לשבתא", הכתירו בנזר ההוראה. אף שלא היה נותן היתרי-הוראה לבחורים, חרג מגדרו כאשר שמע שאביו רבי אברהם צבי חלה במחלה קשה, ועל בנו הגר"ש לסייע לו בעבודת הקודש.

בפרוץ השואה, כאשר שתה כרם בית ישראל את כוס התרעלה, פנה רבי אברהם צבי אל בנו יקירו הגר"ש זצ"ל ואמר לו: "דע לך, שמתוך בני המשפחה, תזכה אתה ועוד ארבעה לשרוד בחסד ה'. מבקשני ממך, כי תמשיך את המורשת בישיבה קדושה שתבין בה תורה לתלמידים".

כמצווה ועושה, יסד הגר"ש לימים ישיבה קדושה על שמו של אביו הי"ד בעמח"ס "מחנה אברהם". כאן חונכו צעירי הצאן על פי מורשתו הקדושה, של תורה ויראה טהורה.

בשנות השואה התגלגל במחנות שונים, חלק מהזמן שהה יחד עם הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מצאנז-קלויזנבורג זצוק"ל, ובחסדי שמים ניצל לחיים. בשנת תש"ו הקים את ביתו עם הרבנית מרת רחל ע"ה. באותם ימים התקבצו סביבו השרידים, והכתירוהו כרב מחנה העקורים ווינדסהיים שבגרמניה.

עם עלותו לארץ הקודש, הוכתר כרב שכונת דיר-יאסין (לימים גבעת שאול ב') בירושלים. במשך השנים החזיק בעול ההנהגה כשהוא קשור בקשר הדוק עם גדולי מאורי ישראל.

הוא נטל את עול החזקת הישיבה על שכמו, ולצד שיעוריו המופלאים היה דואג לכל מחסורם של התלמידים. תלמידיו ראו בו דמות מיוחדת, שהקרינה על כל אחד מאור פנים ושמחה. בכל עת עודד וחזק בכל יכולתו; עומק ואיכות קשריו עם התלמידים נמשך שנים רבות, כאשר הם קשורים אליו בעבותות אהבה. לצד עמידתו בניהול העדה ובראשות הישיבה, כיהן כדומ"ץ בבד"ץ ד"זכרון מאיר", שהיה בראשות מרן ה"שבט הלוי" זצ"ל והגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל. ביום כ"ב סיון שנת תשס"ד נתבקש לישיבה של מעלה, ז"ע.

מסכת כריתות בימי השואה

כאשר נכנס הצורך הנאצי ימ"ש אל הונגריה שהה כבר הגר"ש בביתו מאימת המלחמה. פעם קרא אליו אביו והוציא כרך גמרא וודשא מארון הספרים, תלש מתוכו את דפי מסכת כריתות ומסרה לידו, ואמר לו: הכניסהו לכיסך ולמד גמרא זו, ובעז"ה תנצל ממתה משונה, השתדל לשגן תמיד את המסכת, ואם יהיה בידך תלמד אותה ברבים. עד ראייה, הרה"ח ר' אורי טייטלבוים, מספר: זוכר אני שהיה לומד בכל רגע פנוי שהיה לנו, ואפילו אחרי שחזרנו מעבודת

הגה"ק רבי יהודה אסאד זי"ע אב"ד סארדאהלי - בעל 'שו"ת מהרי"א' ו'יהודה יעלה' כ"ג סיון תרכ"ו

בשו"ת "יהודה יעלה" (ח"א או"ח סי' ד') נשאל, אם מותר להדפיס תלמוד בבלי בלשון עמים, וכותב שאסור שהרי אמרו חז"ל (חגיגה יג.) אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים שנאמר (תהלים קמז, כ) "לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום".

בענין זה ישנו דבר פלא, שבימי מרן ה"חח"ת סופר" זי"ע ביקש אחד להדפיס את הש"ס בתרגום שפת מדינת אשכנז, ומעיקרא נתן לו החת"ס הסכמה לכך, כי הלא אמר שגדול אחד יעבור על התרגום ויראה שהכל מדוקדק וראוי להפצה בישראל, אבל אח"כ התחיל להשתמט בתואנות שונות, והחת"ס ביקש ממנו את המכתב שיחזירנו לו, אך הלא סירב בכל תוקף להחזיר המכתב, ובליית ברירה פירסם החת"ס קול קורא, בו כתב בשפלות גדולה איך שהוא מתחרט בשברון לבב על הסכמתו לתרגום הש"ס. המכתב נפתח בתיבות "חנוני, חנוני, שמעוני, שמעוני, רבותי גאוני זמן, כבר פרסמתי חטא מפורסם, במכשלה אשר תחת ידי, אשר נתתי מכתב הסכמה לד"ר רבינו להעתקת הש"ס בלשון אשכנז, והמכתב נדפס בהמבורג, שם הודיתי ולא בושתי לומר בוש אני על כי בעונותי טחו עיני מראות ושכחתי מעיקרי מכשלות הרבים", והוא מבקש בכל לשון של בקשה ותחנונים שיסייעו לו לחזור בו מהסכמתו.

הגדול רבנו יהודה אסאד נולד בעיר אסוד שבהונגריה בשנת תקנ"ד.

הוא למד בישיבתו של מהר"ם בנעט, גדול רבני מורביה (צ"כיה), ובהמשך שימש כדיין בעיר סרדהל (סערדאהעלי; כיום - דונאיסקה סטרדה, דרום סלובקיה). העיר שכנה במחוז פרשבורג (היום ברטיסלבה), והתקיימה בה קהילה גדולה וחשובה במשך מאות שנים, עד השואה הארורה בה נרצחו כל יהודיה שהיו כמחצית מתושבי העיר. מאוחר יותר שימש רבנו במשך כמה שנים כרב בכמה עיירות, ובשנת תר"ד שב לסרדהל ושימש כרבה במשך כשתים עשרה שנה, עד לפטירתו בשנת תרכ"ו, לפני קנ"א שנים. הוא הקים בה ישיבה גדולה והפך את העיר לתל תלפיות, עד שסרדהל נחשבה מהקהילות החשובות בהונגריה.

בין השאר היה רבנו מגדולי המשיבים בדורו, והשיב אלפי תשובות גדושות חריפות ובקיאיות יוצאות-מהכלל לשואלים מקרוב ומרחוק. רבנו שמר העתקים של חלק מתשובותיו, ומהם הכין לדפוס בנו ומלא מקומו, רבי אהרן שמואל אסאד (תק"ץ-תרס"ה), ששימש כרב העיר במשך ל"ט שנים, את שו"ת מהרי"א 'יהודה יעלה'. רבינו נתבקש לישיבה של מעלה ביום כ"ג סיון תרכ"ו.

טעימה מכוס הדמעות

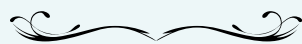
סיפר מרן [רבי שמואל רוזנברג מאונסדורף] ז"ל דבר נפלא, כי בעת שבא על כור הבחינה בימי בחרותו נסע להגאון הצדיק רבי יודא אסאד ז"ל לקבל ברכתו. ופתח הגאון את הארגו ונטל מתוכה כוס מלא, וממנו נתן לטעום לו, ומי שטעם מכוס זה ניצל מידם. ואמר מרן ז"ל שהכוס היה מלא דמעות של בכי, אשר שפך הצדיק עת אמירת תיקון חצות, ונתן אז הכוס על הארץ והדמעות נשפכו לתוכה, ומדמעות כשרות אלו עמד רווח והצלה ליהודים. תולדות שמואל עמ' מג

לפי חשבון השנים החת"ס היה כבר זקן ויושב בישיבה בן ע"ב שנים, ואעפ"כ לא התבייש לפרסם ולהודות על חטאו הגדול. שמעתי שתלמידו המובהק הגה"ק מהר"ם שיק זי"ע, כתב ברבות הימים לכמה רבנים שנכשלו בשיקול הדעת, שלא יבושו להודות על כשלונם בשער בת רבים ובפרהסיא, שהרי מי לנו גדול יותר מרבו החת"ס שבערוב ימיו הודה על חטאו בפרסום גדול ללא מורא וללא בושה. [מכתב זה שכתב החת"ס, ראיתי פעם בהיותי בעיר סערדאהעלי, שאחרי המלחמה הייתי שם איזה ימים, ונכנסתי לבית המדרש שם, וראיתי גמרא מונחת על השולחן ועליה היה מודבק על הכריכה בפנים תוכן המכתב, ובשעת מעשה לא עמדתי על חשיבות המכתב, ורק כעבור זמן נזכרתי שבעצם היה זה מכתב ההודאה של החת"ס]. למעשה, אותו איש שקיבל הסכמה מהחת"ס על התרגום, הספיק להדפיס רק גמרא מסכת ברכות עם התרגום, ויותר לא עלתה בידו להמשיך בהדפסה, ופעם ראיתי גמרא ברכות עם תרגום זה.

שיחות מלווה מלכה - להגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל

האם מותר להדפיס תלמוד בבלי בלשון העמים

בידם, שלפי שסבר יוסף שעדיין לא הגיע זמנו להתגלות לא גילה להם מאום, על אף כל תחבולותם.

הגה"צ רבי ישראל חיים פרידמאן זצ"ל בעל ליקוטי מהרי"ח כ"ד סיון תרפ"ב

צדוק"ל, כפי שראה ולמד בבית אביו שהיה מגדולי חסידי הייטב לב, וכן הרה"ק הייטב לב החזיר לו אהבה וחיבתו מאד, ומסופר כי בעת שהיה הייטב לב מוסר שיעורו בישיבה לתלמידיו היו התלמידים מתפללים ומקשים על השיעור, היה פונה להלקוטי מהרי"ח ואמר קודם כל נראה מה הוא אומר על חידושי, ואחרי זה נתפלל אם אני צדוק בזה.

וסיפר רבינו לנכדו כי זרכו היה בימי צעירותו כשהיה בחור כבן ט"ז שנה שבסיום השיעור של רבו הייט"ל היה מפלפל עמו הרבה בענין השיעור, ומנהגו היה לעמוד בעת השיעור מאחורי גבו של רבו באופן שהיה עומד למעלה מרבו, פעם בדרשת שבת הגדול אמר רבו בזה"ל: "עס גלוסט זיך מיר צו זאגען א חידוש, אבער איך האף אז דער פון אויבן איז מסכים צו דעם" (מתחשק לי לומר חידוש אבל אני מקוה שזה שהוא למעלה מסכים לחידושי) והביט אל רבינו שעמד שם למעלה.

אצל רבו הדברי חיים בפסח האחרון לחייו

בחג הפסח שנת תרל"ו, השנה האחרונה לחיי בעל ה"דברי חיים", היה רבינו בצאנו על חג הפסח וראה עבודתו הקדושה של הדברי חיים שהיה חלוש ובאחרית ימיו ובכל זאת התגבר כארי לעבודות בוראו, כפי שמעיד רבינו וכותב בהלכות פסח: "ובעיני ראיתי בעת שזכיתי להיות על חג הפסח אצל מרן רבינו הקדוש שר התורה מו"ה חיים האלברשטאם מצאנו זצל"ה קודם פטירתו וה' אז חולה מסוכן וכבר נתיאשו אותו הרופאים הגדולים ל"ע בכל זאת נסע אל הנהר אשר היא מבחוץ לעיר ושאל בעצמו המים למצת מצוה זי"ע ועכ"ל", ורשם רבינו לעצמו הנהגות שראה אצל הרה"ק במשך ימי חג הפסח ובימים שלפני החג והביאם בספרו לקוטי מהרי"ח (ריש ח"ג).

הגה"צ רבי ישראל חיים פרידמאן זצ"ל בעל ליקוטי מהרי"ח, נולד בשנת תר"ט לאביו הרה"ח ר' יהודא פרידמאן זלה"ה, ואמו החשובה מרת מרים ע"ה. מאז ילדותו היה ניכר רבינו בכשרונותיו הנדירים כי לגדלות נוצר, והיה מצויין בין חבריו לשבת ולתהלה בתורה ובמדות טובות.

בימי בחורותו עלה רבינו ללמוד בישיבת מרן הרה"ק הייטב לב זצ"ל והיה מתלמידיו המצוינים והחביבים עליו, ומאז קשר קשר אמיץ וחזק עם רבו שלמדו תורה והיה מחסידיו המובהקים.

בשנת תרמ"ד נתקבל רבינו להיות אב"ד העיר ראחוב, עיר קטנה במארמרוש, רומניען. ניהל את ענייני העיר ביד רמה ובד

בבד המשיך לעסוק בדברי תורה ולהרביץ תורה ויראה לעדרים, והיתה לו קבוצה של תלמידים עמהם למד מדי יום ביומו.

רבנו הוציא לאור את ספרו המפורסם "ליקוטי מהרי"ח" על נוסחאות התפילה והתנהגות האדם בכל יום מימות השנה בסדר נפלא ובחיפוש מקורות מנהגי ישראל, בידיעה מופלגת ובבקיאות עצומה, ועוד בחייו זכה ונתקבל הספר בחבה אצל גדולי ישראל ואצל כל מבקשי תורה, וחיבה זו נותרה עד היום הזה.

פטירתו של רבינו היתה באופן עצוב ביותר, היה זה כאשר נסע רבינו לצרכי כשרות, אשר העגלה עליה ישב נסחפה למים הזידונים, ונסתלק לבית עולמו במים רבים אדירים משברי ים, לאחר שלשה ימים נמצאה גופתו הקדושה של רבינו ונערכה לוויה גדולה כראוי למעמדו הרם, והביאוהו למנוחת עולמים בעירו ראחוב. (גל שבת בשבתו - אנטוורפן)

הסכמה מז'מעלה

רבנו היה דבוק ומקושר עד מאוד לרבו הגה"ק בעל ייטב לב

- ווארט יומי • סיפור יומי
- הלכה יומית • אור החיים
- הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף
- היומי • זיכרון לצדיק

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים
ככה מתחילים את היום!

ישירות
למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

חברת שומרי שבת

בספר 'שיח זקנים' מסופר, שפעם אחת כשהלך בווארשא ברחוב העיר וראה כמה מן החנויות פתוחות בערב יום השבת, ביקש מהם לסגור מיד, ואכן כולם סגרו את החנויות חוץ מאחד שהתעקש להשאיר פתוחה. הרה"ק הקפיד עליו והלה נלב"ע בפתע פתאום רח"ל. ומאז כשהיו בעלי החנויות רואים אותו צועד ברחוב העיר, היו מיד סוגרים חנויותיהם מרוב פחדם מהוד קדושתו.

בעיתוני התקופה התפרסם, כי מיד כאשר הגיע להתגורר בעיר נאשעלסק וקיבל על עצמו את עול הרבנות, דאג ראשית לשמירת השבת. בדיווח ראשוני מפעילותו, מסופר שאסר להכנס לבית הכנסת שלו לכל מי שמסתפר במספרות של יהודים המחללים שבת בפרהסיא, וכי מיד עם הישמע איסור זה, קיבלו על עצמם חלק מבעלי המספרות לשמור על קדושת יום השבת. בידיעה נוספת, שהתפרסמה לאחר כשבוע ימים, רואים אנו שחפץ ה' בידו הצליח וכל בעלי המספרות ברחבי העיר נאשעלסק קיבלו על עצמם לסגור את חנויותיהם ביום שבת קדשנו. כמו כן היה מזרז את הרבים להזהר מאד מחילול שבת וגודל החטא בזה, ואף תבע מבני העיר לחזק ידי שומרי שבת ולהשתדל לקנות דווקא מהם, ולא ממחללי שבת ח"ו, שבוה מחזקים ידי עוברי עבירה (ליקוטי רא"ם' קורות חיים עמוד צו).

על הפסוק (במדבר טו לב): 'וַיְהִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקְשֵׁשׁ עֲצִים בַּיּוֹם הַשֶּׁבֶת. וַיִּקְרְבוּ אֹתוֹ הַמַּצְאִים אֹתוֹ מִקְשֵׁשׁ עֲצִים אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וְאֶל כָּל הָעֵדָה, וְדַבְּרֵי חַז"ל בְּסִפְרֵי (קיג): מגיד שמינה משה שומרים ומצאו אותו מקושש, הביא בספר 'אמרי שמאי' בשם הרה"ק האמרי אמת' מגור זיע"א: "מכאן ראינו שחברת שומרי שבת נהוגה מימות משה רבינו". והוסיף: אולי אפשר לפרש כך 'זכור ושומר', לקיים חברת שומרי שבת.

ויש להסמיק לזה את דברי רבינו האור החיים הקדוש (שמות לא טז): 'ושמרו בני ישראל את השבת'. עוד ירצה שצריך לשמור את השבת לבל יהיה בו דבר חול בין ממנו בין מהזולת. ולא יאמר אדם די לי במה שנשמור עצמו מחללו ואם יתחלל מהזולת מה בכך, אלא צריך שיהיה שומר אותו לבל יתחלל כמו ששומר גנו ופרדסו. (מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

כתב מרנא החפץ חיים זיע"א בספרו 'שם עולם' (ח"א פרק ו): נכון לכל ירא וחרד לדבר ה' לפקח תמיד על גודל הענין הזה להזהיר לרבים על כל עניני שבת שלא יכשלו בהם... וראיתי באיזה קהלות קדושות, שנתסדו אצלם חבורות הנקראות בשם מזהירי שבת, והם מסבבין ברחובות ובשווקים על דבר סגירת החנויות ועל הדלקת הנרות שיהיה בזמנם, וכן על דבר הטמנת התבשילים על מחרת ישגיהו שלא יתאחרו בזה, וכן יסבבו בבתי מרחצאות לזרזם שיצאו מבעוד יום וכיוצא בזה. וכמה גדולה זכות האנשים האלו, כי הם מזכים רבים במצוה קדושה כזו, ועליהם אמר הכתוב ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד, ובודאי זכות שבת תעמוד לימינם לעתיד לבא להגן עליהם מכל רע ולזכות לחזות בנעם ה'. וכמה צריכים לשמוח אותם האנשים שזוכים לעסוק בענין קדוש כזה, ומה נכון הוא שיתקבצו תמיד לטכס עצה איך להתנהג שלא ירפו ידיהם מזה, כי בעוה"ר גדול כח היצר בזה, וטוב שיעשו חיזוק למצוה זו.

החפץ חיים יסד 'חברת שומרי שבת', בו בערב שבת לפנות ערב היו הולכים שנים שנים מן החברים אל החנויות לזרזם לסגור את החנויות לפני שבת. גם הרב שניאור זלמן זליגזון ז"ל השתתף במצוה זו. פעם התאונן דודי לפני החפץ חיים, כי אין לו חבר שילך איתו ויצטרך ללכת יחידי. ועל זה ענה לו החפץ חיים: שבת נקראת מתנה, כמו שאמרו (שבת

י). 'מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה'. מי שמקבל מתנה או מי שיש לו מסחר יודע שככל שמספר השותפים מצומצם זה יותר טוב (רא"א הרופא עמוד 2).

דאגת הרה"ק רבי אהרן מנחם מנדל מראדזימין זיע"א להחזקת דת ישראל על תילה התפרסמה ברבים, כשייסד בפולין את 'חברת שומרי שבת והדת', שמתפקדה היה לעבור בכל ערב שבת ולזרז את בעלי החנויות לסגור את עסקיהם לפני זמן הדלקת הנרות. הרה"ק שראה במחאה זו חיוב גמור, היה בעצמו מכתת רגליו בכל ערב שבת, כאחד מבני החבורה, ומזרז את הרבים על שמירת השבת שבזכותה עתידין ישראל להגאל.

באותם ימים, אחרי מלחמת העולם הראשונה, שהתברר פורצי גדר ומחללי הדת, היה עומד בכל עז ותעצומות נגדם, ולפעמים אף הראה ברבים את גודל הקפדתו בנושא זה.

באותם ימים, אחרי מלחמת העולם הראשונה, שהתברר פורצי גדר ומחללי הדת, היה עומד בכל עז ותעצומות נגדם, ולפעמים אף הראה ברבים את גודל הקפדתו בנושא זה

מילין קירין והידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הֵתָא

חֵתָא

חֵתָא דְאִתְּיָתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

כל יהודי שליח מצוה בעולם הזה

עצמו וכוחותיו, כי כפי פחיתות השליח ומיעוט כוחו כן נצרך לעורר עצמו להיות זהיר לא להפסיד את השליחות. וגם צריך לדעת 'מהות השליחות' והציווי שנשתלח עליו, כי אם תהיה השליחות דבר קשה וכבד יוכל השליח להצטדק אם יתרשל בשליחותו, אבל אם תהיה השליחות דבר שבנקל לקיימו לא יהיה פתחון פה לשליח אם לא יוציא השליחות אל הפועל. והדבר האחרון שצריך השליח לדעת, 'מהו השכר' המובטח לו בעד ביצוע השליחות, כי כפי ריבוי השכר המובטח לשליח כן ראוי להתאמץ בקיום השליחות והוצאתה אל הפועל.

משל ליוצא לדרך רחוקה שיש לו לזכור תמיד מי הוא ולמה נשלח

משל למה הדבר דומה, לאדם שחי חיי דחק וקושי וכמעט ולא הרויח לפרנסתו, עד שהמצב הגיע לידי כך שאין לו ולילדיו לחם לאכול ובגד ללבוש. למיודענו היה כישרון מופלא לקלוע אריגים באופן מעורר השתאות, אך במקומו לא היה איש מעריך את זה, שכן אנשים פשוטים היו. באחד הימים שמע מחבר על מקום מרוחק שבו אנשים אמידים המוכנים לשלם הון רב בעבור שטיחים מיוחדים שאותם ידע טוב לקלוע, וכאשר יסע לשם יחזור מלוא חפנים כסף וזהב להחיות בהם אנשי ביתו. אך אליה וקוץ בה, ידוע ידע כי במקום זה לא תהיה תפארתו הרוחנית לשלל, הן מקום אנשים מגושמים בתענוגות עולם הזה הוא, ולפיכך, מאחר היותו ירא שמים, דוחה היה מיום אל יום את רעיון הנסיעה.

לימים הדרדר המצב והחמיר, עד שנאלץ לצאת לדרך המסוכנת כדי להביא טרף לביתו. אך מאחר שרצה לשמור על עצמו, כינס את כל חבריו וידידיו ויספר לפניהם את מצבו ואת מהות המקום אליו עתיד הוא לנסוע בקרוב, ובכך ביקש מהם עצה הוגנת כיצד יוכל להישמר בארץ גזרה. כל אחד מידידיו המליץ לו, מה כדאי שיקבל על עצמו תקנה שתהיה כחוק ולא

שֶׁלַח לָךְ אַנְשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן (יג ב). ובסוף הפרשה נאמר (טו לט-מ): וְהָיָה לָכֶם לְצִיָּצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה' וְעַשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּנוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתְּם זָנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעַשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לֹאֱלֹהֵיכֶם.

בספרים הקדושים מבואר כי המרגלים היו אנשים גדולים מאוד, אך עם זאת מאחר והיו שליחים ושליחו של אדם כמותו היה להם להתבטל לשולח, וכאשר לא התבטלו התרחקו ונאבדו מתוך הקהל. מבאר השפת אמת, עניין זה הוא בכל אחד ואחד, כי כל יהודי נשלח לעולם לשם תיקון דבר מסוים ובכלל לעשות רצון יוצרו בתוך כל ההבלים המסתירים את קדושתו בעולם הזה, וכך כתוב בפסוק (משלי כב כא) 'להשיב אמרים אמת לשולחך'.

וכפי שכתב בכמה מקומות בפרשתנו על מה שאמרו במדרש (תנחומא א, במדב"ר טז א) 'שאין לך חביב לפני הקדוש ברוך הוא כשליח מצוה שהוא משתלח לעשות מצוה ונותן נפשו כדי שיצליח בשליחותו, ומבאר (תרל"ב ד"ה במדרש) בשם זקינו החידושי הרי"ם ע"ה, כי כולנו שלוחי מצוה שנשתלחנו מה' יתברך בעולם הזה לקיים מצוותיו, שכן לא היתה אפשרות להמשיך את קדושת ה' יתברך בעולם הזה כי אם ע"י בני ישראל בעבודתם. ולמען שיצליחו בשליחותם ניתנו לבני ישראל המצוות, שמכוחם יוכלו להתקיים בעולם הזה בקדושתם ולהצליח בשליחותם.

ד' תנאים הנדרשים להצלחת השליחות

והנה, בכל שליחות ישנם ארבע הקדמות הנצרכות לדעתם תחילה כדי שיבוא לקיים השליחות בשלימות, וכך מפרטם העוללות אפרים ע"ה (מאמר קפט), ראשית כל יתבונן השליח 'מי' הוא המשלח אותו, כי לפי מעלת המשלח כן תגדל חשיבות השליחות. ועוד צריך השליח ליתן אל לבו 'מהות

סכל וטיפש הוא השוכח מטרת שליחותו, והנה עתה נשאר הוא חרב מכל וכל, את השליחות לא ביצע כאשר כילה ממונו בתענוגות, ואת בני ביתו לא השביע בגשם ולא תרם מאומה ברוח. אך גם זאת ידע כי את הנעשה אין להשיב, את העוול הנורא והמחפיר עשה הוא במו ידיו.

הנשמה יורדת לעולם בשליחות קודש ועליה להיזהר שלא לשכוח בית אביה

הנמשל הוא כך, כל יהודי הינו שליח מאת הקב"ה לקיים מצוותיו בעולם הזה, אך בעוד נשמתו תחת כסא הכבוד אין לה אלא ליהנות מזיו השכינה וכולה רוחנית, אך כאשר נשלחת היא לעולם מהסיבה כי רק כאן יכולה לקבל שכר על מעשיה, שכן עד עתה אכלה משולחן אביה 'נהמא דכיסופא' (מגיד מישרים בראשית) שכן 'כל האוכל דלאו דיליה בהית לאיסתכולי באפיה' (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג), יודעת הנשמה מה מסוכן הוא העולם להשכיח ממנה כור מחצבתה, ויודעת כמה קשיים יהיו לה באמונה בה' ובקיום מצוותיו, כי העולם הזה מלא גשמיות המסתירה את אור ה'.

כשאין ברירה, כופה הקב"ה על הנשמה לרדת לעולם, ונותן לה תורה ומצוות שיזכירו לאדם מהיכן בא ומהי מטרת שליחותו. בתחילה אכן צובר ממון רב של תורה ומצוות, ואף שולח מכתבים הלא הם תפילותיו המעלות נחת רוח לפני הקב"ה, אך עם הזמן מושפע מהסביבה ומתגשם עד כי שוכח בית אביו ומכלה כל שצבר בשביל העולם הבא, בעבור דברים נפסדים וחסרי ערך. בבוא היום חוזרת הנשמה לביתה תחת כסא הכבוד ורואה עד כמה שכחה מקור מחצבתה, ואם רוצה להתנחם לכל הפחות בבניה שהם תולדות מעשיה וליהנות מזיו השכינה, מתברר לה שגם את הקירבה הזו שכבר היתה בידה קודם צאתה לדרך, גם אותה הפסידה. כמה תתמרמר על מצבה בראותה ששכחה מטרת שליחותה לעולם ובזבזה כל שבידה, והשחירה פניה בתאוות, אך את הנעשה אין להשיב.

יעבור, לזיכרון מהיכן בא ולאיזה מטרה נסע, בכך קיווה שלא ישכח חלילה מוצאו ומשפחתו וימשיך לדאוג להם בשליחת כספים ובמכתבים כפעם בפעם, ובודאי יעלה על ליבו את מצבו הרוחני שעד כה היה קשור בו, וחלילה לא ידרדר עצמו עם אותם אנשים מגושמים לבורות נשברים של תהום והבל.

כששכח מי הוא ומהי השליחות הדרדר והזיק יותר משהרויח

כך יצא לדרך לארץ רחוקה בכל המובנים הן בגשמיות והן ברוחניות. בהגיעו למקום אכן נוכח כי ישנו ביקוש רב לשיטחים הייחודיים שידע לקלוע ביד אמן, במרץ רב נכנס אל המלאכה, וכך הלך שמו הטוב והתפרסם בקרב הסוחרים העשירים שהוזילו ממון רב עבור מעשי ידיו הנפלאים. כמובן שמיד החל לשלוח לביתו סכומי כסף מכובדים בצירוף מכתבי שמחה וברכה. אמנם חלף לו הזמן ונתן בו את אותותיו, כאשר אט אט החל לחבור לאנשים גסים ופורקי עול, עד ששכח מטרת ביאתו לארץ רחוקה זו, וכן נשכחה ממנו משפחתו המצפה לחזרתו אז יוטב להם המצב בביתם, ועם הזמן חדל לשלוח אפילו מכתבים, ואת זמנו וממונו כילה בתענוגות הבל ורוח.

שכח מיהו היה, שכח את הבטחתו לעצמו להתחזק בכל עת ולזכור לשם מה נשלח למקום רחוק זה, ושכח את בני ביתו וילדיו המצפים לשובו. זוגתו לא ידעה את נפשה מרוב דאגה, לא היו אמצעים להשגת מידע אודות בעלה האבוד, מצב הפרנסה נעשה דחוק יותר ויותר, הילדים התחילו להיות חולים וגם מצבם הרוחני הדרדר באופן מחריד כאשר לא היה מי שיפנה אליהם וישים עינו וליבו למצבם.

רק לאחר שנים רבות חזר מיודענו לביתו, ההתגשמות נתנה בו אותותיה, ותקוותו להתנחם במצבם הרוחני של ילדיו הכזיבה לו ושברה את ליבו. חרטה עצומה אחזה בו, כמה

מִלְתָּא דְפְלִיָּאָה

חטאי דור המדבר - חטאים דקים ביותר

כל חטאי דור המדבר שנזכרו בתורה הם בבחינת 'דקה מן הדקה', ורק לגודל מעלתם נחשבו לחטאים, ולכך אין לתמוה האיך דור דעה שעמדו רגליהם על הר סיני ושמעו מפי הגבורה עשרת הדברות, ירדו כל כך ממדרגתם ונכשלו בכל האמור עליה, כי רק לפי רוממות מעלתם נחשב להם פגם באותם העניינים. בזה פירש הרה"ק רבי מנדל מרימנוב ע"ה מה שאנו מוצאים שכל עניין דבר שבקדושה בפני עשרה מישראל נלמד מעדתו של קרח ומעדת המרגלים (ראה מגילה כג:), אף שלכאורה היו באותה שעה במדרגה נמוכה ביותר, מכל מקום דוקא מאותם הכתובים נלמד מעלת עדה שבישראל להזכיר בתוכה דבר שבקדושה, כי בודאי גם באותה שעה היו במדרגה גדולה, ורק לפי מעלתם נחשב להם לחטא ועוון.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

זכור ושמור - זכירת הלימוד תלויה בשמירתו בקדושה

וְלֹא תִתּוֹרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם וְגו' לְמַעַן תִּזְכְּרוּ (טו לט-מ). הרב הקדוש רבי חיים ויטאל ע"ה אומר משמו של האר"י הקדוש ע"ה (ספר הליקוטים תהלים נ), על האדם לטהר עצמו בקדושה כדי שיוכל לבוא ללימוד התורה, כי קדושת התורה אינה חלה באדם קודם שיכין עצמו כראוי, להיות כלי מוכן להארת התורה בנפשו. כדוגמת האש שאינה נאחזת יפה בשמן ופתילה שאינם נקיים, כך גם נצרך הכנה מתחילה להיות ראוי לקדושת התורה, והרמז לכך הוא, שקודם אותיות 'תורה' באות האותיות 'קדשה', שקודם האות ת' נמצאת האות ר', קודם הו' האות ה', וכן על זה הדרך יוצא אותיות 'קדשה', לרמוז לו לאדם שיקדש עצמו מתחילה כדי שיהיה כלי מוכן למעלת התורה.

זוהי בחינת מה שאמרו חז"ל (אבות פ"ג מ"ט) 'כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת', שיש להקדים יראת שמים ללימוד התורה שהיא החכמה האמיתית חכמת התורה. ואף שאי אפשר לבוא ליראה בלי תורה, כמו שאמרו (שם פ"ב מ"ה) 'אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד', מכל מקום אין להתחיל בלימוד התורה מבלי להקדים תחילה את היראה, כלומר, יקדים במחשבתו יראת חטאו לחכמתו, שיחשוב בליבו אלמד בשביל שאהיה ירא חטא (רע"ב אבות פ"ג מ"ט).

הזיכרון בתורה תלוי במידת שמירתו
בכלל 'חכמתו מתקיימת', הוא שככל שיתעלה האדם בקדושה כך יזכה שהתורה הקדושה

תישאר אצלו בזיכרון תמיד. וסימן זה בידך, מי שיש לו זיכרון טוב, הוא אומר שזכה לקדש נפשו ורוחו בקדושה עליונה. כמו שהיה מעשה, שהגיע אדם למו"ר אבי הקדוש ע"ה והתאונן שאין לו זיכרון בתורה. אמר לו מו"ר אבי ע"ה, 'זכור ושמור בדבור אחד נאמרו' (ר"ה כז.), כשיש 'שמור' ששומר עצמו בקדושה, יש גם 'זכור' יש בו הכח לזכור את התורה שלומד. כי הזכירה באה מכח הקדושה, ממילא כשיש לאדם קדושה יש לו גם זכירה.

וזה מה שרמזה לנו תורתנו הקדושה ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אם תשמרו עצמכם בקדושה שלא לתור אחרי מחשבת הלב וראיית העין, למען תזכרו יהיה זה הדבר סגולה בדוקה לזכור את התורה.

קבלת עול מלכות שמים - ראשית כל היום

בתחילת התורה נרמזה קבלת עול מלכות שמים הקודמת לכל דבר, כמו שכתב בפני דוד להחיד"א (בראשית א א) ששמע מזקן דחיל חטאין, וכן כתב גם מו"ר זקני ע"ה במחשוף הלבן (שם ד"ה עוד בראשית), כי תיבות 'בראשית ברא' עם ב' הכוללים עולה 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', 'להורות דעיקר הבריאה היא על בני ישראל, כדי שידעו ויכירו שהשם הוא אלקינו והוא אחד מיוחד, וחייבים לאהבה וליראה אותו ולייחדו בייחוד שלם'. הוסיף על כך החיד"א שראה כן בספר צבי קודש (פתיחה לברכות) דמהאי טעמא פתח רבינו הקדוש את סדר המשניות במצות קריאת שמע כדאיתא (ברכות ב). 'מאימתי קורין את שמע בערבין', שתחילה לכל דברי התורה שבכתב ושבועל פה, יש לו לאדם לקבל עליו עול מלכות שמים.

בבוקר ובערב, משפיע על כל מעשיו שבכל היום והלילה, בשבתך ובלכתך וכו'.

בכך יבואר מה טעם נרמזה קריאת שמע בתחילת תורה שבכתב, וכדלעיל 'בראשית ברא' גימטריא 'שמע ישראל' וגו', שרומז על קריאת שמע של שחרית שהוא היסוד של כלל התורה, ותורה שבעל פה פותחת 'מאימתי קורין את שמע בערבין', שכח קריאת שמע של ערבית אף הוא נותן כח לסיים את היום בקדושה^א, ולא זו בלבד אלא שנותן כח לכל הלילה שהוא זמן תורה שבעל פה.

ויתכן שמחמת זה הסמיכו חז"ל את מצות קריאת שמע לתרומה, כדאיתא 'מאימתי קורין את שמע בערבין משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן', שעניינה של קריאת שמע בערב היא לקדש את הלילה שיש בו רושם טומאה ככהן שנטמא, ובכח קריאת שמע לטהר את הלילה שיהיה כולו בטהרה לשם שמים, בבחינת 'ומבלעדי אין אלקים'.

מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה

סוף דבר יש לחדד את הידיעה, אמנם כל אדם משתוקק מתחילתו לעשות רק טוב, אבל לא תמיד הוא זוכה להוציא מחשבתו הטובה אל הפועל, ועל כגון זה אמרו חז"ל (קידושין מ. מ.) מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, כי אפילו שהמעשה אינו בשלימות אבל הקב"ה מצרף אליו גם את המחשבה ומשלם שכר לפי ערך המחשבה הטובה, ולכן יהיה זהיר תמיד לקדש מחשבותיו בתחילת היום, ואף שאחר כך נופל הוא ממדרגתו הקב"ה ברוב רחמיו יעלה עליו כמי שזכה להוציא מחשבותיו למעשה. ועל פי זה אפשר לפרש הפסוק (תהלים סב יג) לך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, שהקב"ה משלם שכר טוב לאדם 'כמעשהו' היינו בכ"ף הדמיון יותר מכפי מה שעשה בפועל.

כאשר מקדש עצמו בתחילת היום נמשך אחריו כל היום ונעשה כולו מקודש

ובדברינו יש לומר עוד בטעם שנרמזה מצות קריאת שמע תיכף בתחילת התורה, דהנה, כתב המגיד מדובנא ע"ה בספרו אהל יעקב (תזריע ד"ה והנה רז"ל), שלפיכך אמרה תורה לקרוא קריאת שמע בבוקר ובערב, כי מיד עם תחילתו של יום, כאשר נשמתו של האדם חוזרת ממקום גבוה בצל נשמות הצדיקים, ועדיין רוח ה' נוססת בו, כאשר מיד ממשיך את רוח הקדושה, ומקדש תחילתו של יום, קרוב לוודאי שיתהלך כל היום תחת עול מלכות שמים. ובלשונו של המגיד: כי האדם כאשר יעמוד בבוקר יתן בליבו יראת ה' ראשית דעת, ויבלה שעה או שתים בעבודה, מה מאוד יקל עליו עבודת כל היום כי צדק לפניו יהלך ולדרך הזה ישים פעמיו כל היום, ובהיפך אם כאשר יקום ממיטתו יתחיל את היום בענייני עולם הזה אחר כך ילך שובב בדרך ליבו כל היום כל עתיו ורגעיו.

ועל כך כתיב (ישעיה מד ו) 'כה אמר ה' צבאות אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים', כלומר, הבט נא וראה בתחילת כל דבר מי הוא המתחיל והראשון, אם מחשבת האדם נתונה ל'אני ראשון', שזוכר ועובד בתחילת הדבר את הבורא, וכן בסיום כל דבר, זוכר ורואה כי 'אני אחרון', שמסיים את הדבר לשם שמים, אז 'ומבלעדי אין אלקים', כי הוא יתברך בהיותו ראשון ואחרון הוא המסבב את הכל, וממילא נעשה כל המעשה מקודש בבחינת 'בלתי לה' לבדו'.

כך הוא בכל דבר ומעשה, וכן הוא בתחילת כל יום ובסיומו, ולכן קוראים קריאת שמע בבוקר ובערב, שע"י זה נעשה כל היום לשם שמים. ואכן בקריאת שמע נאמר 'בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך', שכח קבלת עול מלכות שמים שמקבל האדם

א. ובליילה עת שכיבה ומנוחה צריך גם כן קבלת עול מלכות שמים, שגם בשכבו על מיטתו ידע לפני מי הוא שוכב כמו שכתב בהג"ה דריש אורח חיים (צדקת הצדיק אות ג).

סגולת השכמת הבוקר לעבודת ה'

כמה שניתן את ההתלהבות הראשונה שלא יבוא לבחינת 'מצות אנשים מלומדה' (ישעיה כט יג), שעל כך מתאונן הנביא 'יען כי ניגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני, ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה'. ועל כך בא ציווי התורה (דברים כג כד) 'מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת', ופירש **התפארת שלמה** (לשבועות ד"ה זכור) שמדרך העולם בשעת הנדר האדם נודר בחשק נמרץ ואחר כך מתקרר החשק, ולזה מעורר הכתוב 'ועשית כאשר נדרת', באותה התלהבות שהיתה בך בשעת הנדר, 'מוצא שפתיך תשמור' להעלות בזכרוןך בשעת העשיה את החשק והרצון שהיו לך בשעת הנדר. שעל ידי שהאדם מקבל על עצמו בלב שלם לעבוד את ה' יתברך, הקבלה עצמה נותנת בו את הכוח להוציאה אל הפועל ולקיים מה שקיבל על עצמו, כמו שכתב **בשפת אמת** (כי תצא תרל"ח ד"ה מוצא) על הכתוב 'מוצא שפתיך תשמור' שעל ידי כן 'ועשית כאשר נדרת', כי קבלת האדם עושה רושם לסייע בידו.

תוקף המחשבה כשמוציא אותה בדיבור

הכתוב אומר (דברים ל יד) 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפ'ך ובלבבך לעשותו', ונרמזו בפסוק זה שלושת חלקי העבודה, מחשבה דיבור ומעשה, והם הכוללים את כל עבודת ה' מתחילה ועד סוף. וראשי תיבות של 'ב'פ'ך ו'בלבבך לעשותו' הם 'בו'ל', וכן ראש ואמצע וסיום התורה גם כן האותיות 'בול', כי התורה פותחת באות ב'י"ת של 'בראשית', ואמצע התורה באות וא"ו של 'ג'חון' (ויקרא יא מב), וסיום התורה באות למ"ד של 'ישראל'. כי באותיות אלו נרמז יסוד כל התורה 'בפ'ך ובלבבך לעשותו' דהיינו 'דיבור מחשבה ומעשה'. אמנם צריך להבין מפני מה הקדים הכתוב את הפה לפני הלב, והרי הדרך היא שמחשבת הלב קודמת לדיבור הפה. אלא לפיכך הקדים הפה קודם ללב להדגיש כי עיקר מעלת המחשבה כשמוציאה בפיו, שכן מחשבה שהאדם מוציאה בפיו יש לה יתרון כוח על פני מחשבה שאינה אלא בהרהור הלב. והנה בגמרא אמרו (קידושין מט:): שהמקדש את

וְהָיָה בְּאַכְלֵכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תְּרִימוּ תְרוּמָה לָהּ. רֵאשִׁית עֲרֹסֹתֵיכֶם חֶלֶה תְּרִימוּ תְרוּמָה כְּתְרוּמַת גֶּרֶן כֵּן תְּרִימוּ אֹתָהּ. מִרֵּאשִׁית עֲרֹסֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַיהוָה תְרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם (טו יט-כא). ראשית דברינו נקדים להתבונן, מפני מה הוא הדבר, שבעת שמתעורר האדם לעשות מצוה הרי שהוא מלא התלהבות והשתוקקות לקיים אותה כהוגן בכל דקדוקיה וכוונותיה, אך כשמתחיל לקיים את המצוה בפועל נחלשת התלהבות ואינה עולה בידו כרצונו, כי מדרך הטבע ככל שחולף הזמן מתמעטת ההתלהבות כמצות אנשים מלומדה. אולם ביאור העניין כפי שביארוהו צדיקי אמת ע"ה, כאשר מעורר האדם את הרצון אין מבחין בכך אלא הקב"ה, התלהבות זו שמורה היא מן המקטרגים ועולה לרצון, אבל כשמקיים את המצוה במעשה מתגלה הדבר ליצר הרע, או אז מתעורר כנגד האדם להסיח דעתו ולהפריע לו בקיום המצוה.

אם כן מהי העצה להינצל מקטרוג היצר. יעשה כסדר הזה, לפני קיום המצוה יקבל על עצמו בדחילו ורחימו לקיים המצוה במסירות נפש, ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, וייחשב (קידושין מ). ויחשב לו כאילו קיים את המצוה בשלימות כרצונו, ועל ידי זה נחלש כוח היצר ואינו יכול למנעו מקיום המצוה, אחרי שכבר נרצתה מחשבתו הטהורה, ומעתה שוב יוכל לעשות המצוה בהתלהבות כשאיפתו.

ועל דבר זה כתבה תורתנו (להלן ל ג) 'איש כי ידור נדר וגו' ככל היוצא מפיו יעשה', כפי שביאר **השפת אמת** (מטות תרל"ט ד"ה במדרש ונשבעת) להבין מדוע כתבה תורה 'ככל' בכ' הדמיון, היה לה לומר 'כל היוצא מפיו יעשה'. אלא כותב השפת אמת יסוד גדול, וכאמור, כי להגיע לדרגה שהאדם יעשה באותה ההתלהבות שהיתה לו בתחילה כמעט ואין אפשרות כזאת, והלא 'אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו' (ע"ז ג), לכן אמרה תורה 'ככל' - עשה קרוב ככל שתוכל להתלהבות שהיתה לך בראשונה.

הקבלה בדיבור פיו מועילה לשמר ההתלהבות

על כל אדם מוטל לעשות פעולות כדי לשמר עד

אותו כאילו הוא שרוי בעליונים, ומתוך כך מתעורר בו רצון להוסיף ולקיים עוד מצוות ולהתגבר על היצר הרע.

כשיקדש איבריו בתחילת היום לא יפריעוהו מלהוציא מחשבתו אל הפועל

לאחר הקדמה זו בה נתבאר כמה גדול כוח הקבלה בפיו עד שנותנת כח לקיום כל המצוה, נבאר בזה כי יש בידנו ממש עצה חזקה שבאמצעותה נוכל לכוון מעשינו כרצונו יתברך ונזכה לקדש כל יום מחיינו בעבורו יתברך. עצה זו כתובה לפנינו והאיש הירא בודאי ישים עיניו וליבו לראות מה שכתבו רבותינו הקדושים, ומהם השתיתו דבריהם על הנאמר בפרשתנו ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה כתרומת גורן כן תרימו אותה. מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה לדורותיכם דהנה ביאר הרה"ק רבי יהושע מבעלזא ע"ה מהו שמצינו במחשבת האדם שיש בה הרבה יותר התלהבות ולאחר מכן בשעת מעשה ניכר הריחוק מהתלהבות זו, וביאר, כי המחשבה מצד הנשמה הקדושה, ולכך מיד כשמתעוררת מחשבת מצוה בוער לב האדם כאש לעשות רצון אביו שבשמים, אבל כשמגיע הזמן לבצע מחשבתו בכלי המעשה והגוף המגושמים מסתלקת ההתלהבות הראשונה והתשוקה נחלשת.

והעצה לכך היא, שתיכף בקומו בבוקר יקבל עליו עול מלכות שמים שלימה, וימליך עליו את הבורא ברוך הוא על כל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, וכיון שיקדש איבריו וגידיו בקדושה של מעלה ממילא יהיה בכוחו להוציא אל הפועל מחשבתו הטובה, כי לא יפריעו לו גשמיות האיברים אחר שכבר הכניסם בעול מלכות שמים.

וכך היה מפרש הרה"ק רבי זושא מאניפולי ע"ה, בבואכם אל הארץ מיד כשבאה הנשמה לעולם הזה בקומו ממיטתו, ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה לה', עריסה לשון מיטה, שמיד כאשר תקומו מהמיטה תרימו תרומה להפריש את עצמכם לשם ה', במחשבה בדיבור ובמעשה, וכמו שיקבל עליו האדם מיד בקומו ממיטתו ככה יהיה אצלו כל היום, ועל ידי תרימו תרומה תהיה שארית היום מקודשת כמו תבואה אחרי שהפרישו ממנה תרומות ומעשרות.

האשה על מנת שהוא צדיק חוששים לקידושיו שמא הרהר תשובה בליבו, וצריך להבין מדוע לא חוששים כך בכל פסולי עדות שמא הרהרו תשובה בליבם, ופירש בלחם משנה (אישות פ"ח ה"ה) שהמקדש אשה הרי אמר בפירוש שהוא צדיק גמור, ולכן יש לחשוש ביותר שמא הרהר תשובה בליבו, אבל פסולי עדות שלא אמרו מאומה אין לנו לחשוש שמא עשו תשובה. ויש להוסיף ביאור בדבריו שמחשבה שמוציא האדם בשפתיו יש לה תוספת כוח על פני מחשבה גרידא, וכיון שאמר בפיו שהוא צדיק לכן יש יותר תוקף למחשבתו וחוששים לקידושיו, ובזה יובן שפיר לשון הכתוב 'בפיך ובלבבך לעשותו', הקדים את הפה לפני הלב, כי מאחר שדיבר והוציא בפיו שהוא צדיק לכן יש לחשוש ביותר למחשבתו ולהרהור ליבו, אבל בלי הקדמת דיבור פיו אין לחשוש למה שהוא מהרהר בליבו.

הקבלה בפה מסייעת לקיים הדבר למעשה

וכל קבלה טובה ורצון טוב של האדם יש תועלת מרובה אם מוציא הדבר בפיו, כי פה האדם מקודש בקדושת כלי שרת, ומשום כך הקדימו הכתוב לפני 'ובלבבך', ועל ידי שמקבל על עצמו בדיבור ואמירה מקבל תוספת כוח לעמוד בקבלתו הטובה, וכמו שנרמז כאן בפסוק 'בפיך ובלבבך לעשותו', על ידי הקדמת הדיבור והמחשבה 'בפיך ובלבבך' זוכה להוציא הדברים אל הפועל 'לעשותו', כי מן המחשבה והדיבור נבראים מלאכים טובים המסייעים בידו להשלים מחשבתו ולהוציאה אל הפועל.

קבלה טובה משפיעה על האדם אור המקיף וכבר נודע מה שכתב רבי חיים מוואלוז'ין ע"ה בספרו נפש החיים (שער א פ"ו הג"ה ב) שבשעה שאדם מישראל מקבל על עצמו לקיים מצוה הרי הוא מעורר רושם בעולמות העליונים, כמו שאמרו חז"ל (יומא לט.) המקדש עצמו מלמטה מקדשים אותו מלמעלה, וככל שמרבה להמשיך קדושה עליונה על ידי כך הוא דבק בה' יתברך בעודו חי בעולם הזה, ואותו האור מקיף אותו ומקדש אותו ומסייע בידיו לקיים את המצוה ולהוציאה אל הפועל, ואחרי שזוכה להשלים את המצוה מתחזק אותו האור להקיף

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לגשת ללא אישור
 מפורש בכתב ממכון אור לישראלים
 עיצוב ועימוד: שוקי קנר